

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

MÖ 394 KNİDOS DENİZ SAVAŞI

Melek ŞAHİNKAYA

164203011008

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. ERTEKİN MUSTAFA DOKSANALTI

KONYA 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Melek ŞAHİNKAYA	
	Numarası	164203011008	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Arkeoloji/Klasik Arkeoloji	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	MÖ 394 Knidos Deniz Savaşı	

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı Melek ŞAHİNKAYA

Numarası 164203011008

Ana Bilim / Bilim Dalı Arkeoloji/Klasik Arkeoloji

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI

Tezin Adı MÖ 394 Knidos Deniz Savaşı

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **MÖ 394 Knidos Deniz Savaşı** başlıklı bu çalışma 26/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman/Üye	İmza
Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI	Danışman	
Doç. Dr. Mehmet TEKOC AK	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi İlker Mete MİMİROĞLU	Üye	

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	II
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu	III
ÖNSÖZ	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
1.GİRİŞ	1
1.1.Knidos ve Tarihi Coğrafyası	2
1.2.Araştırma Tarihi	7
2.DÜNYA TARİHİNİ ETKİLEYEN ÖNEMLİ DENİZ SAVAŞLARI	9
2.1.Antik Dönem’de Deniz Savaşları	9
2.1.1.Salamis Deniz Savaşı	9
2.1.2.Kartaca-Roma Savaşı	12
3.PELOPONNESOS SAVAŞI	15
3.1.Savaşın Nedenleri	15
3.2.Savaşın Tarafları, Başlaması ve İlerleyişi	17
3.3.Savaşın Sonucu	37
4.KNİDOS DENİZ SAVAŞI	39
4.1.Antik Kaynaklarda Anlatılışı	40
4.2.Peloponnesos Savaşı’nın Sonucuna Etkisi	44
5.SONUÇ	46
RESİMLER	47
KISALTMALAR VE KAYNAKÇA	50

ÖNSÖZ

Knidos Antik Kenti, Antik Dönemden günümüze kadar kültür ve sanat alanında sunduğu buluntular sayesinde pek çok alana ışık tutmaktadır. Coğrafi konumu nedeniyle geçiş noktası olan bu kent önemli bir kültür merkezi haline gelmiştir. Fakat birçok tahribata da maruz kalmış ve önemli savaflara tanıklık etmiştir. Peloponnesos Savaşı da bu savaflardan biridir.

Peloponnesos Savafları, antik dünyanın ekonomik ve siyasi çizgisinin belirlenmesindeki önemli etkenlerden birisi olmuş ve bu süreç Yunan şehir devletlerinin Ege ve Akdeniz'deki üstünlüklerinin sonlanması ile tamamlanmıştır. Peloponnesos Savaflarının önemli kırılma noktalarından birisi de geçici bir müttefiklik kurdukları dönemde Atinalılar ve Persler ile savaflın diğeri tarafı olan Spartalılar arasında, M.Ö. 394 yılında Knidos açıklarında gerçekleşen deniz savaşıdır. Bu deniz savaflının sonucu Peloponnesos Savaflarının süresi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Savaflın Knidos açıklarında geçtiği antik kaynaklarca belirtilmiş olsa da savafl alanının tam yeri belli değildir. Bu çalışma ile M.Ö. 394 Knidos Deniz Savaşı, bu savaflın Peloponnesos Savaflarının genel gidişatına etkisi, savafl alanının olası yerinin belirlenmesi ve önerinin yapılması amaçlanmıştır.

Bu konuyu çalışmam için bana fikir sunan, çalışmanın gerçekleşmesinde katkıları ve yardımları olan danışmanım Prof. Dr. Ertekin M. Doksanaltı'ya, çalışmalarım sırasında bana bilgilerini aktaran hocalarım Dr. Öğr. Üy. Deniz Sevmen, Arş. Gör. Derviş Ozan Tozluca'ya ve Songül Karabıçak'a çok teşekkür ederim.

Aynı zamanda benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve sevgili arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunmak isterim.

Melek ŞAHİNKAYA

Konya – 2019

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı Melek ŞAHİNKAYA

Numarası 164203011008

Ana Bilim / Bilim Dalı Arkeoloji/Klasik Arkeoloji

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI

Tezin Adı MÖ 394 Knidos Deniz Savaşı

ÖZET

Knidos Antik Kenti'nin coğrafi konumu itibariyle türlü etkilere ve saldırılara maruz kalması kaçınılmaz olmuştur. Gerçekleşen olaylar neticesinde de Knidos Kenti önemli bir kültür merkezi haline gelmiştir. Deniz kıyısında bulunmasından dolayı, dünya tarihine etki eden deniz savaşlarından biri olan Peloponnesos Savaşı'na tanıklık etmiş ve savaşın süresi üzerinde önemli bir etkisi de olmuştur. Peloponnesos Savaşları, iki büyük güç olan Atina ile Sparta arasında yaşanan ve 27 yıl süren bir savaştır. Dönem dönem savaşta üstün olan taraf değişse de, bu savaşın kazanımı Perslerin yardımıyla Sparta olmuştur. Fakat Sparta'nın vaat ettiği özgürlüğü Yunan şehir devletlerine verememesi ve Atina'nın Sparta'dan uzaklaşan Perslerle ittifak kurması, M.Ö. 394 yılında gerçekleşen Knidos Deniz Savaşı'na yol açmış ve savaşın seyrini değiştirerek Sparta'nın egemenliğine son vermiştir.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı Melek ŞAHİNKAYA

Numarası 164203011008

Ana Bilim / Bilim Dalı Arkeoloji/Klasik Arkeoloji

Programı Tezli Yüksek Lisans Doktora

Tez Danışmanı Prof. Dr. Ertekin M. DOKSANALTI

Tezin İngilizce Adı Battle Of Cnidus 394 B.C.

SUMMARY

Due to the geographical location of the ancient city of Knidos, it was inevitable that it would be subjected to various influences and attacks. As a result of the events, the city of Knidos has become an important cultural center. Due to its presence on the shore, it witnessed the Peloponnesian War, one of the maritime wars affecting world history, and had a significant impact on the duration of the war. The Peloponnesian Wars is a 27-year war between Athens and Sparta, the two great powers. Although the superiority of the war changed from time to time, the winner of this war was Sparta with the help of the Persians. However, the failure of Sparta to promise Greek city-states and Athens to form an alliance with the Persians who left Sparta. Knidos, which took place in 394, led to the Naval War and changed the course of the war and put an end to the rule of Sparta.

1.GİRİŞ

Knidos Antik Kenti, coğrafi olarak Ege ve Akdeniz'e kıyısı olan stratejik bir konumda yer almaktadır. Bu konumundan dolayı birçok tarihi olaya şahitlik etmiş olan kent, Peloponnesos Savaşı'nın da sonucunun belirlenmesinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Peloponnesos Savaşları, Antik dünyanın hem ekonomik hem de siyasi açıdan çizgisinin belirlenmesinde önemli bir etken olmuştur. Bu süreç ise Yunan şehir devletlerinin Ege ve Akdeniz üzerindeki hakimiyetini kaybetmeleriyle sonuçlanmıştır. Tam olarak 27 sene süren bu savaş, Yunanistan'ı hem maddi hem manevi açıdan büyük bir zarara uğratmıştır. Aslında iki büyük güç olan Atina ve Sparta'nın arasında yaşanan çekişme bu savaşa neden olmuş ve pek çok kayıp verilmiştir.

Atina'nın denizlerde güçlü bir donanmasının olduğu ve Sparta'nın da kara savaşlarında iyi olduğu göz ardı edilemez. Bu sebeple de savaşın bazı dönemlerinde Atina üstünlük kurarken bazı dönemlerinde ise Sparta'nın üstünlük kurduğu görülmektedir. Bir süre sonra savaş, her iki tarafı da zor durumda bırakmış ve ekonomik açıdan sıkıntıya düşürmüştür. Savaş için para bulamaya Sparta ise çareyi Perslerden yardım istemekte bulmuş ve bu sayede de savaşı uzun bir süre üstün götürmüştür. Peloponnesos Savaşı'nın asıl kazananı Sparta olsa da özgürlük vaat ettiği Yunan şehirlerini bir nevi Pers hegemonyasına teslim etmeye mecbur kalmıştır. Ve bu durum Yunanlıların Sparta'dan uzaklaşmasına yol açmıştır.

İşte bu olaydan sonra fırsatını bulan Atina, Konon sayesinde Perslerle ittifak kurup 14 Ağustos (M.Ö. 394)'ta Knidos yakınlarında Spartalılar ile yaptıkları deniz savaşını kazandı. Böylelikle Peloponnesos Savaşı'nın sonucunu da etkilemiş olan bu savaş Atina ve müttefikleri kazanmış oldu.

Tez çalışmasına başlarken bu önemli deniz savaşının Peloponnesos Savaşı'na etkisini ve savaşın tam olarak Knidos'un hangi bölgesinde geçtiğini gün yüzüne çıkarmak amaçlanmıştır.

1.1.Knidos ve Tarihi Coğrafyası

Knidos Antik Kenti, Muğla iline bağlı Datça Yarımadası'nın en batı ucunda yer almaktadır. Bu yarımada 64 km. uzunluğunda ve sadece birkaç km. genişliğinde batıya, yani Ege Denizi'ne doğru uzanır. Bu yarımada, kuzeyde Ege Denizi ve güneyde Akdeniz arasındaki sınırı belirler. Knidos'un bulunduğu mevki Tekir Burnu olarak adlandırılır. Knidos'un komşuları ise; kuzeyde Bodrum Yarımadası, kuzeybatıda Kos Adası, batıda Nisyros ve Gyali adaları, güneybatıda Telos Adası ve güneyde Syme Adası'dır¹. Herodotos (I 174) Knidos yarımadasını *Bybassos* boğazından başlatır ve *Triopion* burnuna kadar bütün karanın Knidos toprağı olduğunu belirtir. Plinius ise (N.H. V 104-105) M.Ö. 4. yüzyıl öncesinde yarımadaının en büyük yerleşme yeri olan bu alandaki en eski izlerin M.Ö. 7. yüzyıla ait olduğunu, M.Ö. 330 yılına doğru yeni yerine taşındıysa da Eski Knidos'un tümüyle ıssızlaşmadığını ve olasılıkla *Pegusa* ve *Stadia* adları ile 7. yüzyıla kadar yaşadığını ifade etmektedir². Fakat önceleri böyle düşünülse de günümüzde Knidos'u eski veya yeni Knidos olarak ayıramayız.

Knidos, zamanının önemli kültür, sanat ve ticaret merkeziydi. Bu uzun yarımadaının en batı ucunda yer alan kent engebeli, dağlık ve el değmemiş bir araziye sahiptir. Kentin topografisi, anakara ve anakaranın hemen önünde bulunan kayalık bir adadan ibarettir. Kentin anakaradan oluşan bölümü Tekir, ada bölümü ise Deve Boynu (Kap Krio) olarak adlandırılır³.

Knidos Kenti'nin erken tarihi tam bilinmemektedir. Ama 19. yüzyılda kentte araştırma yapan J.T. Bent, Kap Krio'da M.Ö. 3. bine tarihlenen bir Kikladik idol buluntularından bahseder. Knidos'ta araştırma yapan bir diğer kişi olan I.C. Love'da Kap Krio'da yaptığı kazıda bu idollerden söz eder⁴. Bu Kikladik idoller Knidos'ta Erken Tunç Çağında bir yerleşim olduğunu ve Ege Kültürleri ile etkileşimde bulunulduğunu göstermektedir. I.C.Love Küçük Liman'ın kuzeyinde yapmış olduğu

¹Doksanaltı v.d. 2018, 5.

²Sevin 2001, 126.

³Doksanaltı v.d. 2018, 9.

⁴Doksanaltı v.d. 2018, 10.

kazılar sırasında Orta ve Geç Tunç Çağına tarihlenen seramik buluntularını tespit etmiştir. Mora Yarımadasında bulunan Pylose’de M.Ö. 13. yüzyıla ait bir tablette Knidos ve halkından söz eder. Syme, Kos, Rodos, Halikarnassos ve Knidos kentlerine Yunanistan’dan gelen Dorlar göç etmiştir. Bu yaşanan göçün M.Ö. 12.-10. yüzyıllarda olduğu düşünülmektedir⁵. Herodotos (I 174) Sparta kökenli, Diodoros (V 9, 2-3) ise Argos kökenli Dorlar tarafından Knidos şehrinin kurulduğunu söyler⁶.

Şehirde bulunan Askeri Liman’ın doğusu, batısı ve kuzeyinde Protogeometrik, Geometrik, Arkaik ve Klasik döneme ait olan buluntular Knidos’un yüzyıllar boyu yerleşim gördüğünün en büyük kanıtıdır. 2013 yılında Liman Caddesi’nde ve Küçük Tiyatro’nun Batısı’nda yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 6. Yüzyıla ait iki adet boğa figürini bulunmuştur⁷.

Diodoros, Spartalı Triopas’ın Thessalia’dan kaçıp, Knidos’un bulunduğu yere geldiğini ve Knidos’un kuruluşu ile ilgisi olduğunu bildirmektedir. Byzanslı Stephanos Tripion’dan şehir olarak bahseder. Thukydides (VIII 35) burayı “ *Triopion Knidos topraklarında Apollon’a adanmış yüksek bir burundur.*” sözleriyle tanımlar⁸. Büyük İskender’in M.Ö. 333 yılında Kos ile birlikte ayrı bir yerleşme olarak bahsedilen Tripion’u ele geçirmesi buranın bir şehir olduğunu göstermektedir⁹. Antik yazarların bazıları Tripion’u bir şehir, bazıları ise bir kutsal alan olarak ifade eder¹⁰.

Dor kökenli olan Knidos, Ialysos, Lindos, Kamiros, Halikarnassos ve Kos “*Hexapolis*” olarak bilinen dini ve kültürel bir birlik oluşturmuşlardır. Dor Hexapolis’inin toplantı yerinin Knidos veya Tripion olduğu söylenir¹¹. Pers savaşlarından önce düzenlenen bir yarışta Halikarnassoslu Agasikles aldığı ödülü Apollon’a adamadığı için Halikarnassos’un Hexapolis’ten atıldığını ve artık birliğin

⁵Doksanaltı v.d. 2018, 10.

⁶Sevin 2001, 126.

⁷Doksanaltı v.d. 2018, 11.

⁸Sevin 2001, 127.

⁹Arrianus II, 5-7.

¹⁰Doksanaltı v.d. 2018, 11.

¹¹Herodotos IV, 38; VII, 153.

“*Dor Pentapolis*’i” olarak adının değiştiğini Herodotos bize anlatır¹².

M.Ö. 546 yıllarında Batı Anadolu’nun Persler tarafından işgali sırasında Knidoslular, yarımadanın doğu ucunda bulunan kıstağı kazarak kanal açmaya çalışıp anakara ile olan bağlantıyı kesmek istediler¹³. Fakat Delphi’deki biliciler bunu yapmamalarını ve vazgeçmelerini istediler. Knidoslular da kenti teslim edip Pers egemenliği altına girdiler¹⁴.

M.Ö. 5. yüzyılda Knidos, Attika-Delos Deniz Birliği’ne üye olmuş ve beş ile iki talent arasında değişen bir vergi ödemiştir. Knidos kenti Delphi’de Stoa yapısı inşa ettirmiş ve Polygnotos’da bu yapıyı süslemiřtir¹⁵. Bunun yanı sıra M.Ö. 468 yılında Atinalı Kimon tarafından da üs olarak kullanılmıřtır¹⁶. Satrap Tissaphernes M.Ö. 412 yılında Knidos’u Atina’dan uzaklaştırıp Attika-Delos Deniz Birliği’nden çıkmalarını saęlamıřtır¹⁷. Ardından da Knidos hem ekonomik sebeplerden hem de Dor kökenli olmalarından dolayı Sparta’nın oluşturmuş olduğu birliğe girdiler. Spartalılar bu durumu kullanarak Mısır’dan Atina’ya giden ticaret gemilerine Knidos yakınlarında saldırmak isterken, Samos’tan gelen Atina donanması Sparta donanmasına saldırmıştır. Ardından da Knidos şehrine saldırıp burayı ele geçirmiřlerdir¹⁸.

Peloponnesos savaşlarının bitmesine yakın yani M.Ö. 394 yılında Atinalı Konon komutasındaki Atina donanması, Persler ile ittifak kurarak Knidos yakınlarında Sparta donanmasını mağlup ederek bu bölgedeki Sparta üstünlüğüne son vermiřtir¹⁹. Bu savaşın nerede gerçekteşiği tam bilinmemektedir. Bazı araştırmacıların öne sürdükleri düşünce, Aslanlı Mezar’ın Atinalılar tarafından bir zafer anıtı olarak dikildiğidir. Fakat son yıllarda yapılan çalışmalar bu düşüncenin doğru olmadığı yönündedir²⁰.

¹²Doksanaltı v.d. 2018, 12.

¹³Herodotos I, 174.

¹⁴Sevin 2001, 126.

¹⁵Doksanaltı v.d. 2018, 14.

¹⁶Bean 2000, 140.

¹⁷Bean 2000, 140.

¹⁸Bean 2000, 140.

¹⁹Bean 2000, 141.

²⁰Doksanaltı v.d. 2018, 14.

Knidos M.Ö. 4. yüzyılın ortalarında kent planı olarak hippodamik plana geçmiştir. Thukydides, M.Ö. 5. yüzyılda Knidos'un surlara sahip olmadığını ve tüm kenti kaplayan kulelerin desteklediği bir sur sisteminin bulunduğunu ifade eder. Kentin yenilenmesi sırasında, dönemin ünlü sanatçıları olan Praxiteles, Bryaksis ve Skopas kent için önemli eserler ortaya çıkarmışlardır. Özellikle Praxiteles'in yapmış olduğu Aphrodite heykeli aralarında en ünlüsü olmuştur²¹.

Bu dönemlerde bilimsel alanlarda da büyük bir gelişme olmuştur. Knidoslu olan Eudoksos birçok alanda ismini duyurmuş bir bilim adamıdır. Özellikle Knidos'ta bir rasathane kurmuş ve burada Kanopus Takımyıldızı'nı izlemiştir²². Aynı zamanda bir matematikçi, astronom, hekim ve coğrafyacıdır. Şehir için de bir kanunname hazırlamıştır²³. Ayrıca Kos Adası'nda bulunan Hipokrat'ın tıp okuluna denk bir tıp okulu da Knidos'ta bulunmaktaydı²⁴.

M.Ö. 387 yılında yapılan Kral Barışı'nda Pers egemenliği altına giren Knidos, M.Ö. 334 yılında Büyük İskender'in Anadolu'ya gelerek buradaki şehirleri ele geçirmesiyle İskender İmparatorluğu'nun egemenliği altına girmiştir. Büyük İskender'in ölümünden sonra kent, M.Ö. 285 yılında Anadolu'nun güney ve güneybatı kıyıları da dahil olmak üzere Mısır'da bulunan Ptolemaios Krallığı hakimiyetine girmiştir²⁵. Kentin bulunduğu stratejik konum sayesinde Mısır ile ilişkiler gelişmiş ve bu yakın ilişkiler de yazıt ve yontu sanatına yansımıştır. Bunun ispatı olarak da İskenderiye'de bulunan Knidos üretimi kaplar, seramikler ve amphoralar, Knidos'taki Kap Krio'da bulunan M.Ö. 3. ve 2. yüzyıla ait Ptolemaios sikkeleri gösterilir²⁶.

Ptolemaios Krallığı'nın hakimiyeti altında olan Knidos, bir süre Seleukos Krallığı'nın hakimiyeti altında da kaldı. Ardından da M.Ö. 190 yılında Roma'nın yardımı ile tekrar bağımsız bir kent oldu. Fakat kısa bir süre sonra Rhodos Roma'nın

²¹Doksanaltı v.d. 2018, 14-15.

²²Bean 2000, 142-143.

²³Bean 2000, 142.

²⁴Doksanaltı v.d. 2018, 15.

²⁵Doksanaltı v.d. 2018, 16.

²⁶Doksanaltı v.d. 2018, 16.

destekleriyle tüm Karia bölgesini ,Knidos'ta dahil, egemenliği altına aldı²⁷. M.Ö. 167 yılında Karia'da bulunan kentler Rhodos'a isyan etmiş ve Knidos'ta dahil özgürlüklerine kavuşmuşlardır. Bu dönemde Knidos, yaşanan olaylardan çok fazla etkilenmemiştir. Çünkü Akdeniz ve Afganistan ile olan etkileşimi bize bunu göstermektedir. Bu merkezlerde bulunan Knidos üretimi kandiller, amphoralar ve ince seramik kaplar ticari ilişkinin devam ettiğini gösterir²⁸.

M.Ö. 1. yüzyılda Akdeniz havzasında güvenlik sorunu yaşanmaktaydı. Bu dönemde Mithridates Savaşları başlamış, Rhodos, Kos ve Knidos'ta Roma'ya destek vermişti. Bu sayede de Knidos'a Sulla ve Romalılar ayrıcalıklar tanıdı. Roma ve Knidos arasında hep yakın bir ilişki kurulmuştur²⁹.

Knidos vatandaşı olan Theopompos ile ailesi, Caesar'a yakınlardı. M.Ö. 45 yılında Caesar'ın Knidos'a *özgür şehir* anlamına gelen “civitas libera et immunis” statüsünü verdiğini Plinius bize aktarır³⁰.

M.S. 1. ve 2. yüzyıllarda Knidos şehri bu statüyü iyi kullanmış ve deniz ticaretinde ilerleme kaydetmiştir. Yine bu dönemde zengin bir kent özelliğini korumuş olan Knidos'ta, Stoa sütunlu galerileri, büyük villalar ve Korinth Tapınağı yapılmıştır³¹.

Knidos'un en önemli ihraç mallarından biri olan Knidos şarabı, Roma Dönemi'nde en büyük gelir payına sahipti. M.S. 3. yüzyılın başlarına kadar Oinophoros (kabartmalı kap) ticareti, Knidos için önemli gelir kaynaklarından biri olmuştur³².

M.S. 3. yüzyılın ortalarına tarihlenen bir yangın tabakası, Kap Krio teraslarında ve Dionysos Terası Stoa yapısında yapılan kazılar sonucu keşfedilmiştir. Bu yangın tabakası şehrin büyük bir felakete uğradığını kanıtlar niteliktedir. Fakat

²⁷Doksanaltı v.d. 2018, 16-17.

²⁸Doksanaltı v.d. 2018, 17.

²⁹Doksanaltı v.d. 2018, 17-18.

³⁰Doksanaltı v.d. 2018, 18.

³¹Doksanaltı v.d. 2018, 18.

³²Doksanaltı v.d. 2018, 19.

Knidos seramik atölyeleri büyük bir faaliyetle üretim yaparken, M.S. 3. yüzyılın ortalarından sonraki tarihlerde dış Pazar hakimiyetini kaybetmiş ve şehrin ihtiyaçlarına karşılık verememiştir³³.

Kent, M.S. 4. yüzyılda yine belirli bir düzeyde bolluk ve rahatlık seviyesine gelmiştir. Anakaradaki eski kutsal alanların bulunduğu bölge üzerine beş farklı bazilika tipinde kiliseler inşa edilmiştir. Hem kiliseler hem de Batı Liman mendireği üzerinde bulunan Şapel, kentin yine kalabalıklaştığına bir kanıt olarak gösterilebilir. Knidos kenti bulunduğu konumdan dolayı haç yollarının üzerinde yer aldığı için bir piskoposluk merkezi olarak kabul edilir³⁴. Yapılan tespitlere göre M.S. 6. yüzyılın ortalarından itibaren kentin küçülmeye başladığı görülür. Arap akınlarının yaşandığı M.S. 7. yüzyılda kent artık terk edilmeye başlamıştır³⁵.

1.2.Araştırma Tarihi

Knidos bulunduğu coğrafya ve barındırdığı görkemli kalıntılar sayesinde 16. yüzyıldan beri seyyah ve gezginlerin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Kitab-ı Bahriye’de (1526) Piri Reis, Tekir Burnu’nda yer alan sığınmaya elverişli limanlardan ve eski tekfurluktan söz eder³⁶. Kaptan Francis Beaufort 1811 yılının yaz aylarında teknesiyle güneybatı Anadolu kıyılarında gezi yaparken Knidos’a da gelir ve buranın kent planını çıkarır. İngiliz Dilettanti Topluluğu için 1812 yılında Knidos’a gelen F. Bedford, W.M. Leake ve W. Gell Knidos’da araştırma gezisi yapar³⁷. 1835 yılında Ch. Texier, 1837 yılında W.J. Hamilton, 1838 yılında T.A.B. Spratt ve 1841 yılında ise L. Ross Knidos’u görmeye gelirler³⁸.

1858-59 yıllarında R.M. Smith ve Vice-Consul Sir. Charles Thomas Newton British Museum adına Knidos’ta ilk planlı ve kapsamlı kazı çalışmasını yaptılar. Bu dönemde Knidos’un şehir planı çıkarılmıştır. Korinth Tapınağında, Demeter ve Musalar Kutsal alanında, Küçük Tiyatro’da, Gymnasium olduğunu düşündükleri

³³Doksanaltı v.d. 2018, 20.

³⁴Doksanaltı v.d. 2018, 20.

³⁵Doksanaltı v.d. 2018, 20.

³⁶Doksanaltı v.d. 2018, 22.

³⁷Doksanaltı v.d. 2018, 22.

³⁸Doksanaltı v.d. 2018, 22.

yapıda, Nekropol alanında ve Kap Krio’da da kazı ve araştırma çalışmaları devam etmiştir. 1. dönem kazılarını Knidos için Newton gerçekleştirmiştir³⁹.

Knidos yarımadasında 1881’de O. Bendford ve G. Niemann, 1888 yılında Th. J. Bent, 1893 yılında J.L. Myres ve 1897’de ise G. Konsin çalışmalar yapmışlardır. 1913 yılında F. Krischen ve A. Von Gerken çalışmalar yapmışlar ve Knidos kentinin hippodamik planlı teras ve caddelerinin de bulunduğu şehir planını Gerken yayınlamıştır⁴⁰.

1949, 1950 ve 1955 yıllarında G.E. Bean ve C.M. Cook Knidos yarımadasını incelemişlerdir. Çalışmalarının sonucunda Eski-Yeni Knidos ayrımı yapmışlar, Datça yakınlarındaki Burgaz’ın Arkaik ve Klasik Dönemleri yaşadığını, Tekir Burnu’na ise kentin Hellenistik dönemde taşındığını ileri sürmüşlerdir. Fakat bu iddiayı çürütecek arkeolojik veriler ve literatür verileri bu taşınma olayının Knidos ‘ta olmadığını belirtir⁴¹.

2. dönem kazıları Long Island Üniversitesi adına I.C. Love başkanlığında başlamıştır. Çalışmalarda Newton’un çizmiş olduğu kent planı daha kapsamlı bir şekilde tekrar çizilmiştir. I.C. Love kentte kapsamlı bir çalışma yapmıştır fakat bu çalışmalar bilimsel yayın olarak sunulmamıştır⁴².

3. dönem kazıları 1987 yılında Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına, Selçuk Üniversitesi’nden Prof.Dr. Ramazan Özgan başkanlığında tekrar başlatılmıştır. Kap Krio, Stoa yapısı, Dionysos Terası, Küçük Tiyatro’nun orkestrası, Liman Caddesi, Propylon ve Yuvarlak Tapınak Terası gibi geniş bir alanda kapsamlı bir kazı çalışması yapılmıştır⁴³. 2006 yılında R. Özgan tarafından yapılan kazı ve araştırma çalışmaları sonlandırılmıştır.

³⁹Doksanaltı v.d. 2018, 22-23.

⁴⁰Doksanaltı v.d. 2018, 23.

⁴¹Doksanaltı v.d. 2018, 23.

⁴²Doksanaltı v.d. 2018, 24.

⁴³Doksanaltı v.d. 2018, 25.

2.DÜNYA TARİHİNİ ETKİLEYEN ÖNEMLİ DENİZ SAVAŞLARI

2.1.Antik Dönem’de Deniz Savaşları

İlk denizcilik faaliyetleri M.Ö. 4.binde Mısır’da başlamış sonra da Fenikeliler tarafından devam ettirilmiştir. İlk deniz savaşı olarak tarihe geçmiş olan savaş, M.Ö. 1210 yılında Hitit Kralı II. Şuppiliuma ve Kıbrıs’tan gelen bir donanma arasında yaşanan savaştır⁴⁴. Sonraki yıllarda Yunan ve Perslerin deniz gücünde aktif rol oynadıkları görülmektedir.

Antik Dönem’de donanmalar savaş esnasında kara ordularına destek veriyor ve erzak taşımacılığı da yapıyorlardı. Deniz savaşlarında gemiler, sınırlı menzile sahip silahlar kullandıkları için çarpışma sırasında gemiye çıkan askerler, kara savaşında olduğu gibi birbirlerine saldırıyorlardı⁴⁵.

Kartaca, zamanında büyük bir donanmaya sahip olup, ticaret alanında büyük üne kavuşmuştur. Romalılar ise Kartaca gemilerinden etkilenerak güçlü bir donanma meydana getirmişlerdir. Bu iki güç arasında zorlu ve zamanın en kanlı mücadelesi gerçekleşmiştir.

Döneminin güçlü donanmalarına sahip olan devletler arasında yaşanan bu deniz savaşları, dünya tarihini de büyük ölçüde etkilemiştir.

2.1.1.Salamis Deniz Savaşı

Yunanlılar ve Persler arasında yaşanan savaşlardan biri olan bu deniz savaşı tarihte önemli bir yer tutmaktadır. Salamis Deniz Savaşı, Yunan şehir devletleri ile Akhemenid İmparatorluğu arasında M.Ö. 480 yılının Eylül ayında yaşanan bir savaştır.

Pers Kralı Dareius’ un yerine kral olan oğlu Kserkses II. Yunan seferini

⁴⁴Aktaran: Ağar 2007, 41.

⁴⁵Ağar 2007, 41.

başlattı. Maraton Savaşı'nda mağlup olmaları, Atina ve Sparta'nın birlikte hareket etmeleri bu seferi zorunlu kılmaktaydı⁴⁶. Hem karadan hem denizden Yunanistan'a saldırılmayı planladılar. Ordu Sardes üzerinden Çanakkale'ye geldi ve boğazdan geçebilmek için Harpalos adında bir Yunanlı onlara yardım etti. Harpalos, gemileri önden ve arkadan birbirlerine demirlenmiş bir biçimde birleştirerek iki köprü oluşturdu⁴⁷. Ardından da bu köprüler sayesinde Trakya'ya geçildi.

Kserkses, Yunanistan'dan istediklerini alamamış ve birde "Hellen Birliği"nin kurulduğunu öğrenince savaş yolunu seçmiştir. Sardes'ten gelen orduyu Çanakkale Boğazı'nda yapmış oldukları köprülerden M.Ö. 480 yılının ilkbahar aylarında geçirerek Terma'ya kadar getirdi⁴⁸.

Yunanlılar, Perslerin Yunan topraklarına girmemeleri için Tempe Geçidi'ni korumak amacıyla bölgeye asker gönderdiler. Ama müttefikler, Spartalıların ısrarı sonucu Termopylae Geçidi'ni (Tesalya ve Orta Yunanistan arasındaki yol) savunmak amacıyla oraya gitmeye karar verdiler. Donanma bu sırada Euboia dolaylarına gitmek için yola çıktı. Persler ise Tesalya'ya geldiler ve burada üs kurdular⁴⁹.

Termopylae Geçidi'ni; Sparta Kralı Leonidas komutasındaki 4000 civarında olan Peloponnesoslular, 3000 civarında olan diğer Yunan askerleri ve 300 Spartalı asker korumaktaydı⁵⁰. Euboia adasının kuzeybatı burnunda yer alan Artemision'da 270 gemiden oluşan -bunların 120'si Atina gemisi- bir Yunan donanması beklemekteydi. Euripos Boğazı'nda ise 50 gemi bulunmaktaydı⁵¹.

İlk çarpışma denizde gerçekleşti ve iki tarafta büyük kayıplar vermesine karşın bir sonuç elde edemedi. Kserkses de karadan saldırıya karar verdi ve Yunan birliklerinin bulunduğu geçide doğru yöneldi⁵². Ephialtes adında bir Tesalyalı

⁴⁶Mansel 2011, 279.

⁴⁷Mansel 2011, 280-281.

⁴⁸Mansel 2011, 281.

⁴⁹Mansel 2011, 281.

⁵⁰Mansel 2011, 282.

⁵¹<https://www.dicle.edu.tr/Contents/0cf3dc94-0357-48b7-9a7d-8fd0144ea3ea.pdf>

⁵²Mansel 2011, 282.

hain sayesinde Persler, dağ yolunu geçti ve Yunanlıları arkadan çevirdi. Büyük bir çarpışma sonucu Leonidas öldü ve Yunanlılar kaybetti. Persler artık önlerinde bir engel olmadan Orta Yunanistan'ı istila etmeye başladılar. Attika'yı yakıp yıktılar ve Boiotia ardından da Atina'yı işgal ettiler⁵³.

Yunan donanması ise Attika ve Salamis Adası arasında yer alan Ambelaki koyuna gitmişti. Burada Kiklad Adaları'ndan, Aigina'dan ve Peloponnesos'tan gelen gemilerle birleştiler. Tahminen 300'den fazla geminin olduğu düşünülüyor⁵⁴. Bu arada Yunanlılar donanmalarını nerede görevlendirecekleri konusunda anlaşmazlıklar yaşarken, Temistokles stratejik açıdan Salamis koyununun savaş için en ideal yer olacağı düşüncesini müttefiklerine bildirdi. Sonrasında da donanma Salamis'te kaldı⁵⁵.

Temistokles adamlarından birini Kserkses'e gönderdi. Yunanlıların kendi aralarında tartıştığını ve bölündüğünü, askerlerin kaçtığını eğer şimdi saldırırsa Yunanlıların karşı koyamayacağını bildirdi⁵⁶.

Kserkses donanmasını Salamis'e göndermeye karar verdi. Komutasındaki Mısır gemilerini batı çıkışa, kendisi de Karia, Fenike ve İyonlulardan oluşan donanmasıyla doğu girişine doğru ilerledi⁵⁷. M.Ö. 480 yılının Eylül ayının 27'sinde Pers donanması Salamis koyuna girdi ve savaş düzeni aldı. Persler Yunanlıların geri çekilme ihtimaline karşı Salamis'in güney kısmına küçük bir donanma gönderdi⁵⁸. Atinalılar, Persleri görüp geri çekilince düşmanın boğazın içine girmesini sağladılar. Yunanlılar bunun üzerine savaş düzeni aldı ve Salamis Deniz Savaşı başlamış oldu. Persleri zor duruma sokan Yunanlılar, düşmanın geriye manevra yapıp boğazdan çıkmasını engelledi⁵⁹. Yunanlılar Pers donanmasına büyük bir darbe indirdi. Geriye kalan Persliler ise boğazdan çıkmaya çalıştı. Böylelikle 12 saat süren savaş

⁵³Mansel 2011, 284-285.

⁵⁴Mansel 2011, 285.

⁵⁵Mansel 2011, 286-287.

⁵⁶Mansel 2011, 287.

⁵⁷<https://worldarkeoloji.blogspot.com/2018/11/tum-yonleriyle-salamis-deniz-savas.html>

⁵⁸Mansel 2011, 287.

⁵⁹Ağar 2007, 47.

Yunanlıların elde etmiş oldukları büyük bir zaferle sonuçlandı⁶⁰.

Perslerden geriye kalan donanma toplanarak Anadolu'ya gitti. Ardından da Kserkses Yunan topraklarından ayrılarak Sardes'e doğru yola çıktı. Attika'daki Pers ordusu da Tesalya'ya geri döndü⁶¹.

2.1.2.Kartaca-Roma Savaşı

Pön Savaşları olarak da bilinen Kartaca Savaşları, M.Ö. 264-146 yılları arasında Kartaca ve Roma'nın Akdeniz'deki deniz ticaretine hakim olmak için yaptıkları savaşlardır.

Roma ile Fenike kolonisi olan Kartaca arasında iyi ilişkiler kurulmuştu. Kartacalılar zamanla deniz ticaretinde ilerleyip kontrol altında tuttıkları bu pazardan büyük paralar kazanıyorlardı. Bu durum Roma'nın rahatsız olmasına neden olmuş ve Güney İtalya'yı egemenlikleri altına almak için girişimlerde bulunmuşlardı. Bu bölgede kolonileri bulunan Kartacalılar ise bu girişimden rahatsız oldular ve her iki devlet hem ekonomik hem siyasi açıdan karşı karşıya geldi⁶².

Bu olaylar sonucunda yirmi yılı aşkın Pön Savaşları başlamış oldu. I. Pön Savaşı M.Ö. 264-241 yılları arasında meydana gelmiştir. Mamertinlerin Messana'yı işgal etmesi üzerine Syrakusai Tiran'ı II. Hieron, Mamertinlere karşı savaş açtı. Bunun üzerine Mamertinler hem Kartaca'dan hem de Roma'dan yardım istediler⁶³. Bu iki devlette yardım isteğini kabul etti. Fakat Kartacalılar, Syrakusaililerin yanlarında yer alarak Sicilya'yı kontrolleri altına aldılar. Romalılar bu durumu hazmedemedi ve 23 yıl sürecek olan I. Kartaca Savaşı böylelikle başladı⁶⁴.

Romalıların Messana'ya yerleşmesinden sonra Kartacalılar, Syrakusai ile ittifak kurup Messana şehrine saldırdı. Fakat başarılı olamadılar. Ardından Romalılar Agrigentum şehrini aldılar. Aralarında yapılan savaşta Kartacalılar dayanıklı ve hızlı

⁶⁰Mansel 2011, 288.

⁶¹Mansel 2011, 288.

⁶²<http://www.antiktarih.com/2018/06/30/romanin-kartaca-savaslari-pon-savaslari/>

⁶³<http://www.dicle.edu.tr/Contents/b356a8b0-43ee-4c9f-a33c-f50c463a5c77.pdf>

⁶⁴<http://www.antiktarih.com/2018/06/30/romanin-kartaca-savaslari-pon-savaslari/>

olan savaş gemilerinden dolayı üstünlük kurmuştu. Ama İtalya’da karaya oturan Kartaca gemisini inceleyip, bu gemiyi örnek alarak büyük bir donanma hazırlayan Roma, Kartaca’ya saldırmak için Afrika’ya gitmiş fakat orada yapılan kara savaşın da mağlup edilmiştir⁶⁵.

Romalılar M.Ö. 260 yılında Messana kentinin batısında yer alan Mylae’de Kartacalıları mağlup etmiş, ardından da M.Ö. 256 yılında Sicilya’nın güneyinde bulunan Eknomos’da tekrar zafer kazanmıştır. Fakat M.Ö. 255’te, Kartaca’yı işgal eden Romalılar mağlup edildi. M.Ö. 241 yılında Sicilya’da bulunan Aegat Adaları civarında tekrar bu iki donanma karşı karşıya geldi. Büyük bir çarpışmadan sonra Roma Kartaca’yı mağlup etti⁶⁶. Kartaca ağır hükümleri bulunan bir anlaşmayı kabul etmek zorunda kaldı. Böylelikle I. Kartaca Savaşı’da sona ermiş oldu.

Hannibal komutasındaki Kartacalıları tekrar güçlenmeye başladılar. Kartacalıları ilk savaştan yaklaşık olarak 20 yıl sonra Roma’nın müttefiki olan Saguntum şehrini kuşatma altına aldılar. Bunun sonucunda ise II. Kartaca Savaşı başlamış oldu. Hannibal komutasındaki ordu ile savaş filleri İtalya’ya gitmek için İspanya’dan yola çıkarak Kuzey İtalya’ya ulaştı. Po Ovası’nda bulunan şehirlerin desteğini alarak Trebia ile Ticinus ırmakları civarında Romalılarla yapılan şavaşı kazandı. M.Ö. 216’da konsül olarak seçilen Terentius ve Aemilius büyük bir ordu kurup Hannibal’in ordusuna saldırmışlar ve Hannibal taktik ve tecrübesiyle şavaşı kazanmıştır⁶⁷.

M.Ö. 210-205’de Kartacalıları İspanya’dan çıkaran Cornelius Scipio’nun komuta ettiği Roma ordusu, Kuzey Afrika’da bulunan Numidia’ya girdi. M.Ö. 202 yılında Hannibal’in komuta ettiği Kartaca ordusu ile Zama’da karşı karşıya gelen Cornelius Scipio, Hannibal’ı mağlup etti. Aralarında yapılan anlaşmaya göre; Afrika dışında bulunan Kartaca toprakları Roma’ya verilecek, Kartaca’nın elinde bulunan

⁶⁵<https://www.herkesebilimteknoloji.com/haberler/toplum/buyuk-savasci-kartacali-hannibalin-roma-seferi>

⁶⁶<http://www.dicle.edu.tr/Contents/b356a8b0-43ee-4c9f-a33c-f50c463a5c77.pdf>

⁶⁷<http://www.antiktarih.com/2018/06/30/romanin-kartaca-savaslari-pon-savaslari/>

bütün savaş gemileri alınacak, yüklü miktarda savaş tazminatı Roma'ya ödenecektir. Roma'nın izni olmadan Kartaca hiçbir devletle savařamayacaktır⁶⁸.

Kartacalılar yaptıkları anlaşmaya uymayıp Numidia ile savaşa girince, Roma'da Kartaca'ya savaş ilan eder ve üçüncü kez karşı karşıya gelirler. Roma Kartaca'yı iki yıl boyunca kuşatır ve kenti işgal eder. Şehri yakıp yıkan Roma, buraya Afrika Eyaleti'ni kurmuştur. Cornelius Scipio'a Afrika Fatihi anlamına gelen “*Africanus*” unvanı verilir. Bu uzun süren Kartaca Savaşları'nın sonucunda Roma, Batı Akdeniz'i hakimiyeti altına almıřtır⁶⁹.

⁶⁸<http://www.antiktarih.com/2018/06/30/romanin-kartaca-savaslari-pon-savaslari/>

⁶⁹<http://www.antiktarih.com/2018/06/30/romanin-kartaca-savaslari-pon-savaslari/>

3.PELOPONNESOS SAVAŞI

3.1.Savaşın Nedenleri

Peloponnesos Savaşı'ndan daha önceki savaflara bakıldığında hiç bu kadar fazla kayıp yaşanmamıştır. Bu savaşta; sürgüne gönderilen insanlar, önceleri kabul görmeyen fakat şimdi kabul gören felaket senaryoları, doğal afet unsurları, salgın hastalıklar bu kadar çok kaybın yaşanmasına neden olmuştur⁷⁰. Bu yaşananlarda gösteriyor ki savaş çok zorlu geçmiş ve çok fazla kayıpla Hellas'ı perişan etmiştir.

Savaşın başlama nedenine bakacak olursak, Peloponnesos ve Atina arasında yapılan "Otuz Yıl Barışı" olarak bilinen barışın bazı sebeplerle bozulması savaşın çıkmasına neden olmuştur⁷¹. Tabi ki de başka nedenleri de vardır. Thukydides'e göre; güçlenen Atina rakiplerini korkutmakta ve Sparta'nın bu durumu kabullenemeyip onlardan çekinmesidir. Başka bir görüş de; güçlenen ve söz sahibi olan Perikles'in bu savaşa yol açtığıdır. Atina'daki partiler savaşın çıkmasında Perikles'i sorumlu tutmuşlardır⁷². Fakat bunların dışında en büyük neden ekonomik nedenler olabilir. Çünkü Atina ekonomide üstünlük kurmuş, Korinthos ve Megaralıları saf dışı bırakarak kendisiyle yarışamayacak hale getirmiştir⁷³. Atina'nın batı ülkeleri ile olan ticareti, Pire limanın ticaret merkezi olma ihtimali Peloponnesos devletlerini korkutmuştur. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde bu devletlerin Atina'nın hem siyasi hem de ekonomik üstünlüğünden dolayı özgürlüklerini kaybetme riski çok yüksektir⁷⁴. Bu olaklardan korkan Sparta duruma müdahale etmeye hazırды.

Atina bulunduğu konumu sağlamlaştırmak için bazı önlemler almaya karar verdi. Megara ve Korkyra'nın bazı sorunlarını ortadan kaldıracaktı. Korkyralılar ve anakentleri olan Korinthos arasında bazı anlaşmazlıklar vardı⁷⁵. Korkyralılar tarafından kurulan Epidamnos kenti iç karışıklıklar yaşamaktaydı. Zor durumda

⁷⁰Thuky 2017, 17.

⁷¹Thuky 2017, 17.

⁷²Mansel 2011, 314.

⁷³Mansel 2011, 315.

⁷⁴Mansel 2011, 315.

⁷⁵Mansel 2011, 315.

kaldıkları için Korkyralılar'dan yardım istediler. Fakat Korkyralılar yardım isteğini geri çevirdi⁷⁶. Epidamnoslular bunun üzerine Korinthoslular'a gidip onlardan yardım istediler ve Korinthoslular yardım isteklerini kabul etti⁷⁷. Korkyra bir Korinthos kolonisidir ve Korinthoslular kendilerine saygı duyulmasını istemişlerdi. Fakat Korkyralılar zenginleşmiş ve Korinthoslular'a artık saygı duymuyorlardı⁷⁸. Bu sebepten Korinthos Epidamnoslular'a yardım gönderdi. Bu haberi alan Korkyralılar donanma hazırlayıp yola çıktılar. Epidamnos kentini kuşattılar⁷⁹. Korinthos kuşatma haberini alır almaz hazırlıklara başladı. Bunun üzerine Leukimne yakınlarında savaş başladı ve Korinthoslular yenilgiye uğradı. Korkyralıların yapmış oldukları kuşatma da başarılı oldu ve kenti aldılar⁸⁰.

İlerleyen zamanlarda bu iki kent arasında bir savaş daha baş gösterdi ve iki kent de müttefik bulma arayışına girdiler. Korkyralılar'a yardım etmeyi kabul eden Atina, Korinthos'u reddetti. Bunun üzerine yapılan deniz savaşında Korinthos kesin bir sonuç alamadı⁸¹. Atina ve Korkyra arasındaki bu ittifak ve yapılan savaşın sonucu Korinthos'a çok zarar verdi. Çünkü Korkyra, İtalya ve Sicilya dahil batı yolunun Atina'nın kontrolüne girmesi demektir⁸². Sparta ve müttefikleri bu durumdan oldukça rahatsız olmuşlardı. Korinthoslular olanları hazmedemedi ve Perdikkas ile iş birliği yaparak Potideia kentini Atina'dan ayrılmaları için ikna etti⁸³. Potideia ve Korinthos Atina'ya savaş açtılar ama başarılı olamayıp Atina'nın kenti kuşatmasına da engel olamadılar⁸⁴. Yaşanan bu olaylar Otuz Yıl Barışı'nın bozulmasına, Peloponnesoslular ve Atinalıların arasının açılmasına neden olmuştur.

Peloponnesos birliği toplanma kararı aldı ve ittifaka bağlı olan şehirler Atinalıların anlaşmayı bozduğunu ve Megaralıların Atina pazarına sokulmadığını

⁷⁶Thuky 2017, 18.

⁷⁷Thuky 2017, 18.

⁷⁸Thuky 2017, 18.

⁷⁹Thuky 2017, 19.

⁸⁰Thuky 2017, 20.

⁸¹Thuky 2017, 21-28-30.

⁸²Mansel 2011, 316.

⁸³Mansel 2011, 316.

⁸⁴Mansel 2011, 316.

belirttiler⁸⁵. Konuşmalardan sonra Spartalılar, anlaşmanın bozulduğunu ve savaşacaklarını belirttiler. Savaşın sorumlusunun Atina olmasını sağlamak için bazı isteklerde bulundular ve bu isteklerini Atina'nın kabul etmeyeceğini biliyorlardı. Perikles de barış değil savaş istiyordu ve Atinalıları savaşımaya ikna etti⁸⁶. Bütün bu olaylar sonucunda barış bozuldu ve savaş başladı.

3.2.Savaşın Tarafları, Başlaması ve İlerleyişi

Uzun yıllar devam edecek olan bu savaş, M.Ö. 431 yılının ilkbaharında başlamıştır⁸⁷. Thebaililerin, Atina'nın müttefiki Plataialılara saldırmasıyla başlayan savaş tam 27 yıl boyunca devam etmiştir⁸⁸. Thebai ve Plataia arasındaki bu olaydan sonra iki taraf da savaş hazırlıklarını sürdürdü. Birçok yerden yardım talebinde bulunuldu, anlaşmalar yapıldı ve bütün güçlerini savaşı kazanabilmek için ortaya koydular⁸⁹. Sparta'nın Hellas'ı özgürleştirme gibi vaatlerinin olmasından dolayı birçok kent Sparta'yı destekledi ve yanında yer almayı tercih etti. Çünkü Atina'nın egemenliği altında yaşamak istemiyorlardı⁹⁰.

Sparta'nın yanında savaşa girecek olanlar; Argos ve Akhaialılar hariç Akhaialılara bağlı Pellene, Elaia, Megara, Korinthos, Peloponnesos, Boiotia, Phokis, Sikyon, Lokris, Anaktorion, Ambrakia ve Leukas kentleridir⁹¹. Bunlardan Sikyon, Megara, Korinthos, Elaia Ambrakia, Leukas ve Pelleneliler donanma kuvvetlerini; Lokris, Boiotia ve Phokis atlıları; geriye kalan kentler de piyadeleri oluşturmaktaydı⁹². Donanmada çok kuvvetli olmasa bile Peloponnesos birliği hemem hemen 40.000 hoplitle⁹³ karada kuvvetli bir orduya sahipti⁹⁴. Mali durum açısından iyi bir durumda olmayan birlik, pek çok kentten -hatta Persler dahil- yardım isteğinde bulunmuştu⁹⁵.

⁸⁵Thuky 2017, 34.

⁸⁶Thuky 2017, 59-66.

⁸⁷Thuky 2017, 71.

⁸⁸Mansel 2011, 320.

⁸⁹Thuky 2017, 74.

⁹⁰Thuky 2017, 74.

⁹¹Thuky 2017, 74.

⁹²Thuky 2017, 74-75.

⁹³Ağır silahlı askerler.

⁹⁴Mansel 2011, 317.

⁹⁵Mansel 2011, 318.

Atinalıların yanında savaşa girecek olanlar ise; Plataia, Khisos, Zakynthos, Lesbos, Naupaktos, Ionia, Hellespontes ve Karia'daki Dorlar, Girit ve Peloponnesos arasındaki adalar, Thrakia'nın komşuları ve Kyklades adaları –Melos ve Thera hariç- Korkyra ve Khios'dur. Donanma kuvvetlerini başta Atina olmak üzere Korkyra, Lesbos ve Khios oluşturmakta, piyade veya para verecek olanları ise diğer kentler oluşturmaktaydı⁹⁶. Atina'nın mali durumuna bakacak olursak, gayet iyi bir hazineye sahipti. Toplanan vergilerin tümü Atina'ya gitmekte idi⁹⁷. Bu da onları mali açıdan güçlü bir şehir yapmaktadır.

Spartalılar savaşın karada olmasını istiyorlardı. Eğer kara savaşı yapılırsa Atina'yı mağlup edebilir ve birliklerinin dağılmasını sağlayabilirlerdi⁹⁸. Çünkü Sparta karada, Atina ise denizde güçlüydü. Atinalılar da savaş mümkün olduğunca karadan uzak sürdürmek niyetindeydi.

Plataia'da gerçekleşen savaştan kısa bir zaman sonra Sparta Attika'yı işgal etmek için bütün hazırlıkların tamamlanmasını ve bir ordu kurulmasını istemişti⁹⁹. Ara ara Attika'ya gidip oraları yağmalayıp Atina'yı kuşatmak istedi. Boiotialılar da Plataia kentine saldırdı¹⁰⁰. Atinalılar ise mümkün olduğunca kara savaşımdan kaçınmak istediler. Bu sebepten Attika'daki halkını bölgeden çıkararak Atina'daki surların gerisine yerleştirdiler¹⁰¹. Donanmaları da kıyıda bulunan Peloponnesos kentlerine saldırdı ve batı yolunda bulunan üs bölgelerine hakim olmaya başladı¹⁰².

Savaşın birinci yılının yaz aylarında Aigina kentinin stratejik konumundan dolayı Atina buradaki halkı kentten çıkardı ve kendi birliklerini yerleştirdi¹⁰³. Bu dönemde güneş tutulması da gerçekleşmiştir. Yine bu yılın yaz ayı içinde Atinalılar Thrakia kralının oğlu olan Sitalkes¹⁰⁴ ile müttefik oldular¹⁰⁵. Nitekim ittifak kuruldu.

⁹⁶Thuky 2017, 75.

⁹⁷Mansel 2011, 318.

⁹⁸Mansel 2011, 319.

⁹⁹Thuky 2017, 75.

¹⁰⁰Thuky 2017, 76.

¹⁰¹Mansel 2011, 320.

¹⁰²Mansel 2011, 320.

¹⁰³Thuky 2017, 83.

¹⁰⁴M.Ö. 440-424 yılları arasında Thrakia Odrysia'da hüküm sürmüş olan kral.

¹⁰⁵Thuky 2017, 83.

Ardından da Perdikkas¹⁰⁶ ve Atina arasında barış yapıldı¹⁰⁷. Böylelikle Atina hem Sitalkes hem de Perdikkas ile müttefik oldu.

Atina donanması Korinthoslulara bağlı olan Sollion şehrini ve Astakos şehrini işgal etti¹⁰⁸. Sonra Kephallenia adasını ele geçirdiler. Bu şehirleri işgal ettikten sonra da ülkelerine geri dönüş yaptılar¹⁰⁹. Bu yılın sonbaharında Perdikkas komutasındaki Atina orduları ittifak kurdukları kentlerle birleşerek Megara'yı ele geçirdiler. Ardından da Nisaea şehrini işgal ettiler¹¹⁰. Savaşın ilk senesi kış ayının gelmesiyle bitmiş oldu.

Peloponnesos ittifak yaptığı kentlerin bir kısmını yanına alarak tekrar Attika'ya saldırdı ve burayı aldı. Bu sırada Atina kentinde veba salgını baş gösterdi¹¹¹. Hastalık Pire'den Atina'ya doğru yayılmıştır. Mısır'dan yayılmaya başlayan bu hastalık, Atina için bir felaket oldu¹¹². İki yıl süren bu hastalık (430-429), M.Ö. 427 yılında tekrar ortaya çıktı ve halkın büyük çoğunluğunun ölümüne sebep oldu¹¹³. Hastalığın askerlere kadar yayıldığını gören Atinalılar Spartalılar ile barış yapmak istediler ama Spartalıların ağır koşullarından dolayı savaşa devam etme kararını aldılar¹¹⁴.

Peloponnesos birlikleri ise yakıp yıkmaya devam ettiler. Laureion'a kadar gelen Peloponnesoslular, Andros ile Euboia şehirlerine saldırdılar. Fakat Perikles hala Peloponnesoslulara saldırmak istemiyordu¹¹⁵.

Daha sonra Perikles baskılar sonucu savaşmaya karar verdi ve donanmayı hazırlattı. Amaç Peloponnesos'a saldırmaktı. Epidauros'a geldiler ve kente saldırdılar ama kenti işgal edemediler. Sonra Halieis, Trezene ve Hermione'ye

¹⁰⁶Perdikkas, Makedonya Kralı Alexandros'un oğludur.

¹⁰⁷Mansel 2011, 320.

¹⁰⁸Thuky 2017, 84.

¹⁰⁹Thuky 2017, 84.

¹¹⁰Thuky 2017, 84-85.

¹¹¹Thuky 2017, 91.

¹¹²Thuky 2017, 92.

¹¹³Mansel 2011, 321.

¹¹⁴Mansel 2011, 321.

¹¹⁵Thuky 2017, 95.

saldırdılar. Daha sonra da Prasiai şehrine gelip burayı işgal ettiler. Ardından da ülkelerine geri dönüş yaptılar¹¹⁶. Peloponnesos birlikleri ise Attika'dan geri çekildiler.

Kısa bir süre sonra strategoslar¹¹⁷ Kleopompos ile Hagnon orduyla Potideia ve Khalkidike şehirlerini kuşatmak istediler fakat başarılı olamadılar. Çünkü veba hastalığı burayı da vurmuş ve askerler hastalığı yaymışlardı. Üstelik Phormion askerleriyle birlikte Khalkidike'ye yardıma gelmişti. Hagnon Atina'ya geri dönmek zorunda kaldı ve hoplitlerin çoğu hastalık yüzünden öldü. Hasta olmayanlar Potideia şehrini kuşatmaya devam etti¹¹⁸.

Yaşanılan bu olaylardan dolayı Perikles'i suçlamaya başladılar. Çünkü Perikles savaşmak istememişti. Spartalılar ile istedikleri barışta olmayınca Perikles suçlu ilan edildi¹¹⁹. Ardından da Perikles cezalandırıldı ve insanlar sakinleşmeye başladı. Fakat halk onun tekrar strategos olmasını istedi. Veba salgını da biraz olsun etkisini azaltmıştı ve Perikles işlerine yarayabilirdi. Ama Perikles 429 yılında öldü¹²⁰.

Perikles'in ölümünden sonra izlenen yanlış politika Atina'ya zarar verdi. İktidara gelenler devlet yönetimini halka teslim etti. Üstelik Sicilya seferi de hataydı. Çünkü başarısız olmuşlar ve donanmalarının neredeyse tamamını kaybetmişlerdi. Ayrıca kent içinde de kargaşa hakimdi¹²¹. Perikles'in planlarından böylece vazgeçtiler ve yeni düşmanlar da edindiler.

Spartalılar donanmalarıyla, Atina kolonisi olan Zakynthos'a yaz aylarında saldırdı. Etrafi yakıp yıktılar fakat şehri ele geçiremediler ve kentlerine geri döndüler¹²².

¹¹⁶Thuky 2017, 95.

¹¹⁷Askeri komutan.

¹¹⁸Thuky 2017, 96.

¹¹⁹Thuky 2017, 96.

¹²⁰Thuky 2017, 100.

¹²¹Thuky 2017, 100.

¹²²Thuky 2017, 101.

Korinthoslu Aristeos yaz mevsiminin sonuna doğru yanına müttefiklerini alarak Asya'daki krala yardım istemek için gitti. Sitalkes'e de elçiler gönderip, Potideia için kendilerine yardım etmesini istediler¹²³. Sitalkes'in yanında Atinalı elçiler bulunmaktaydı. Elçiler Peloponnesosluların yakalanmasını ve kendilerine teslim edilmesini istediler. Atinalı elçiler teslim edilen Peloponnesos elçilerini öldürdüler¹²⁴.

Kış mevsiminde Atina kuşatması, Potideia şehrini iyice zor duruma soktu. Attika'ya yapılan saldırılar bile Atina'yı kuşatmadan vazgeçirmedi. Potideialılar birde kıtlıkla uğraşıyordu. Sonunda bir anlaşma yapıldı ve Potideialılar şehri terk ettiler. Kente de Atinalılar yerleşti¹²⁵.

Sonraki sene yaz aylarında Peloponnesos birliğinin başında bulunan Arkhidamos Plataia şehrine saldırmak için harekete geçti¹²⁶. Kenti kuşatma altına aldılar. Aynı sıralarda Atina'da Boiotia ve Khalkidike şehirlerine saldırmaya başladı¹²⁷. Boiotia'da bulunan Spartalos şehrine saldırdılar fakat yardıma gelen Olynthoslular ve atlı süvariler sayesinde Atina başarısız oldu¹²⁸.

Bu olaydan sonra Khaonia ve Ambrakia Akharnanalıları yendiler ve Sparta ile ittifak kurup Atina'dan ayrıldılar¹²⁹.

Ambrakialılar, Akharnanalılara saldırmak istiyorlardı. Spartalıları da ikna edip müttefiklerden de yardım geldiğinde ordularını kurdular¹³⁰. Peloponnesos ordusu Stratos şehrine ilerlemeye başladı. Fakat iki tarafta çarpışmaya girmedi¹³¹.

Sonraki gün Stratos kentine Oeniadesliler yardım için geldiler. Peloponnesoslular ise yardım gelmesi üzerine geri çekilmek zorunda kaldılar¹³².

¹²³Thuky 2017, 101.

¹²⁴Thuky 2017, 101.

¹²⁵Thuky 2017, 103.

¹²⁶Thuky 2017, 103.

¹²⁷Thuky 2017, 107.

¹²⁸Thuky 2017, 107.

¹²⁹Thuky 2017, 108.

¹³⁰Thuky 2017, 108.

¹³¹Thuky 2017, 109.

¹³²Thuky 2017, 109.

Korinthos donanması Peloponnesoslulara yardıma gelemedi. Çünkü onları gözetleyen Phormion'un donanmasıyla savaşmak zorunda kaldılar¹³³. Korinthos donanması kayıplar vererek kaçtı. Stratos ile yapılan savaştan dönen Spartalılar Korinthoslular'ın bulunduğu yere geldiler¹³⁴.

Spartalılar burada deniz savaşına hazırlık yapılması için uğraştılar. Phormion'da Atina'dan yardım istedi. Fakat gelecek gemilerin önce Girit'e gitmesini oradan Kydonia'yı ittifakına katıp gelmesini istedi. Ancak çıkan bir aksilikten dolayı Atina donanması oradan çıkamadı¹³⁵.

Atinalılar Phion burnunun açığında, Peloponnesoslular ise Panormos bölgesinde bekliyorlardı. Atinalılar'ın Naupaktos'a doğru ilerlemesini fırsat bilen Peloponnesoslular saldırıya başladı ve savaşı kazanmayı başardı¹³⁶. Fakat kaçan Atina gemileri geri dönüp saldırdılar. Peloponnesoslular panikledi ve hata yapmaya başladılar. Kaçan Peloponnesos gemilerinden bir kaçını ele geçiren Atinalılar zaferlerini ilan etti¹³⁷.

Peloponnesoslular Pire'ye saldırmayı düşünüyorlardı fakat bunun tehlikeli olduğunu düşünüp Salamis'e saldırdılar¹³⁸. Haberi alan Atinalılar Salamis'e doğru yola çıktı. Peloponnesoslular düşmanın geldiğini öğrenince Nisaia kentine gittiler¹³⁹.

Perdikkas, Sitalkes ve Aleksandros¹⁴⁰ Thrakia'da bulunan Khalkidikelilere yönelik saldırı başlattı. Atina ise Perdikkas'a büyük bir orduyla yardıma gelecekti¹⁴¹.

Thrakia birliği Eidomene'yi ele geçirdi. Atalanta, Gortynia ve bazı şehirlerde Pedikkas'dan dolayı taraf değiştirdi¹⁴². Sonra Sitalkes ordusunun bir kısmını Boiotia

¹³³Thuky 2017, 110.

¹³⁴Thuky 2017, 111.

¹³⁵Thuky 2017, 111.

¹³⁶Thuky 2017, 114.

¹³⁷Thuky 2017, 115.

¹³⁸Thuky 2017, 116.

¹³⁹Thuky 2017, 116.

¹⁴⁰Aleksandros, Makedonya kralıdır.

¹⁴¹Thuky 2017, 117.

¹⁴²Thuky 2017, 120.

ve Khalkidike'ye yolladı. Sitalkes, Makedonya, Khalkidike ve Boiotia'yı işgal etti¹⁴³. Fakat zorlaşan durumlar Sitalkes'in geri dönmesine neden oldu.

Kış mevsimi geldiği için savaş yapmak zorlaşıyordu. Bundan dolayı Peloponnesos ordularını dağıttı. Phormion da ordusuyla birlikte Atina'ya döndü¹⁴⁴.

Yaz mevsimi geldiğinde Peloponnesos ordusu tekrar Attika'ya girdi. Yakıp yıktıktan sonra geri döndüler¹⁴⁵. Bu olaydan sonra Lesboslular müttefiki olduğu Atina'dan ayrılmak istedi. Atinalılar, Mytilenelilere saldırmak için donanmaları ile yola koyuldular¹⁴⁶. Mytineliler ise Sparta'dan yardım etmesini istediler. Spartalılar da kabul etti ve onları müttefik olarak aralarına aldılar¹⁴⁷.

Peloponnesos birliği hala Plataia şehrini kuşatma altında tutuyordu. Plataialılar ise savaş hazırlıkları yaptılar¹⁴⁸. Yapmış oldukları plan sayesinde bir grup Plataialı kaçmayı başardı¹⁴⁹.

Spartalılar yaz mevsiminde Alkidas'ın komuta ettiği donanmayla Mytilene'ye doğru yola çıktılar. Aynı sırada da Attika bölgesine karadan saldırı yapıyorlardı¹⁵⁰. Beklenen Peloponnesos donanması gelmediği için halk umutsuzluğa kapıldı. Kıtık sorunu da ortaya çıkınca Mytilene, Atina ile anlaşma yapmak istedi ve teslim oldu¹⁵¹. Peloponnesos donanması yolda, teslim haberini alınca geri dönme kararı aldı.

Atinalılar Lesbos'u aldıktan sonra Minoa kentine saldırdılar¹⁵². Burası Megara için önemli bir yerdir. Aynı sıralarda Plataia kenti kıtlığa dayanamayıp Peloponnesoslulara kenti teslim ettiler¹⁵³. İki yıllık kuşatmadan sonra Spartalılar

¹⁴³Thuky 2017, 120.

¹⁴⁴Thuky 2017, 121.

¹⁴⁵Thuky 2017, 123.

¹⁴⁶Thuky 2017, 124.

¹⁴⁷Thuky 2017, 124-128.

¹⁴⁸Thuky 2017, 130-131.

¹⁴⁹Thuky 2017, 132.

¹⁵⁰Thuky 2017, 133.

¹⁵¹Thuky 2017, 133-134.

¹⁵²Thuky 2017, 144.

¹⁵³Thuky 2017, 144.

kenti işgal edip, yakıp yıktılar¹⁵⁴.

Peloponnesoslular Korkyra'ya saldırmak için yola çıktılar. İki donanma çarpıştı ve Peloponnesoslular savaşı kazandı. Sonra da ülkelerine geri döndüler¹⁵⁵.

Sicilya'da Leontinoi ile Syrakusai şehirleri savaş halindeydi. Leontinoi kenti Atinalılar'dan yardım istedi ve Atina onlara yirmi gemilik bir donanma gönderdi¹⁵⁶. Atina'nın asıl amacı dostluk değil Peloponnesos ile Syrakusai arasında yapılan ticareti engellemektir. Bu sayede Sicilya'ya hakim olacak ve ticaret yollarını elinde bulunduracaktı. Rhegion şehrine gelen Atinalılar savaşa girdiler¹⁵⁷.

Kış mevsimi başladığında Atinalılar tekrar veba salgınına yakalandılar. Askerlerin çoğu hastalıktan öldü¹⁵⁸. Yine bu aylarda Euboia, Atina ve Boiotia'da bulunan Orkhomenos şehrinde depremler meydana geldi¹⁵⁹.

Rhegion'da bulunan Atinalılar, destek alarak Knidos kökenli Liparalılar'a ait olan Eole adalarına saldırdılar¹⁶⁰.

Yaz mevsiminde Atina, donanmasını Peloponnesos'a gönderdi. Prokles ve Demosthenes donanmaya komuta ediyordu¹⁶¹. Diğer taraftan da Nikias donanmayla Melos'a gitti ve adayı yakıp yıktı. Ardından Oropos'a doğru yola çıktılar. Yanlarında bulunan hoplitler Tanagra şehrine gitmek için harekete geçti¹⁶². Tanagralılar, Thebaililer'den yardım alarak savaşa başladılar fakat başarılı olamadılar¹⁶³. Atinalılar savaştan sonra ülkelerine geri döndüler.

Atinalıların Peloponnesos'a gönderdikleri donanmaları Ellomenon şehrine saldırdı. Sonra da Leukas kentine, müttefiklerinde yardımlarıyla saldırdı. Leukashılar

¹⁵⁴Thuky 2017, 152-153.

¹⁵⁵Thuky 2017, 156.

¹⁵⁶Thuky 2017, 160.

¹⁵⁷Thuky 2017, 160-161.

¹⁵⁸Thuky 2017, 161.

¹⁵⁹Thuky 2017, 161.

¹⁶⁰Thuky 2017, 161.

¹⁶¹Thuky 2017, 162.

¹⁶²Thuky 2017, 162.

¹⁶³Thuky 2017, 162.

koruktukları için Atinalılara karşılık veremediler¹⁶⁴.

Demosthenes yanında bulunan müttefikleriyle doğuya ilerledi. Teikhon, Potidania ve Krokylion şehirlerini işgal etti. Daha sonra Aegition'a giderek burayı da işgal etmeyi başardı¹⁶⁵. Ama Aitolialılar saldırıya geçti ve Atinalılara ok atmaya başladılar. Birçok Atinalı asker bilmedikleri bu bölgede öldüler. Geriye kalan Atinalılar ülkelerine geri döndüler. Demosthenes ise Naupaktos'da kaldı¹⁶⁶.

Aitolialılar, Naupaktosluların Atina ile iş birliği yapıp kentlerine saldırmalarından dolayı Naupaktos'a savaş ilan edilmesi için Korinthos ve Sparta'dan yardım istediler¹⁶⁷. İstekleri kabul edildi ve Lakedaimonialılar asker gönderdi. Bu birliğin başında Spartalı Eurylokhos bulunmaktaydı¹⁶⁸. Ordu Naupaktos şehrine doğru yola çıktı. Eupalion ile Ooneon şehirlerini işgal ederek yollarına devam ettiler. Molykreion şehrini de işgal ettiler. Bu arada Demosthenes Akharnaiialılar'dan yardım istedi. Yardım Naupaktos'a ulaştı ve kenti kurtarmayı başardılar¹⁶⁹. Eurylokhos yardım haberini alınca ordusunu kıyıya çekti fakat ülkelerine dönmediler. Orduda bulunan Ambrakialılar Argos'a saldırmak istiyorlardı ve Eurylokhos'da bu isteklerini kabul etti¹⁷⁰.

Sicilya'da bulunan Atinalılar ve Siküller Syrakusai'nin koruduğu Inessa kalesine saldırdılar. Fakat başarılı olamadılar. Lakhes'in komuta ettiği Atina donanması karaya asker çıkardı ve Lokrislilere saldırdı. Proksenos komutasındaki askerler kendilerini savundular ama başarısız oldular¹⁷¹.

Kış mevsiminde Ambrakialılar Argos'u ele geçirdi. Daha sonra Olpe'yi de aldılar¹⁷². Ambrakialıların Olpe'yi ele geçirdiklerini öğrenen Eurylokhos bölgeye hareket etti ve onlarla birleşti. Ertesi günün sabahında Argos'a yardım etmek için

¹⁶⁴Thuky 2017, 163.

¹⁶⁵Thuky 2017, 165.

¹⁶⁶Thuky 2017, 166.

¹⁶⁷Thuky 2017, 166.

¹⁶⁸Thuky 2017, 166.

¹⁶⁹Thuky 2017, 167.

¹⁷⁰Thuky 2017, 167.

¹⁷¹Thuky 2017, 167.

¹⁷²Thuky 2017, 169.

Atina gemileri Abrakia Körfezi'ne geldi. Gemiler Olpelileri kuşatma altına aldılar¹⁷³. Demosthenes komutanlığa getirildi. Savaş başladı. Demosthenes ve Messenialılar üstünlük sağladı. Makarios ve Eurylokhos bu savaşta ölünce Peloponnesos ordusunun komutasına Menedaios getirildi¹⁷⁴. Hem karadan hem denizden kuşatıldıkları için Peloponnesoslular geri çekilmek istedi. Fakat sadece Demosthenes ve Akharnanalıların izin verdikleri geri çekilebildi¹⁷⁵. Sonra Ambrakia, Amphilokhia ve Akharnania kentleri arasında anlaşma yapıldı ve savaş sona erdi¹⁷⁶.

Yaz aylarında Messina kıyılarına Lokris ve Syrakusai gemileri geldi. Messinalılar Atina ile olan ittifakı bozup gemileri kabul ettiler¹⁷⁷. Lokrisliler Rhegion kentini kuşattı.

Aynı sıralarda Peloponnesos birliği Attika'ya saldırdı. Atina ise bir donanma kurup Sicilya'ya gönderdi¹⁷⁸. Bu sırada Peloponnesos gemileri Korkyra'ya ulaştı. Atinalılar yola çıktıklarında Peloponnesos donanmasının Korkyra kentine gittiğini öğrendiler¹⁷⁹. Fakat Demosthenes'in donanması çıkan bir fırtına yüzünden Pylos'a sığındı. Kötü hava koşulları yüzünden de tekrar denize açılmadılar¹⁸⁰. Pylos stratejik açıdan önemli bir konumdaydı. Burayı işgal etmeleri Spartalılara çok zarar verebilir ve ele geçirilmesi zor bir yer olduğu için de üs kurlmaları Atina'ya avantaj sağlayabilirdi¹⁸¹. Fakat bu planı beğenmediler. Spartalılar olanları öğrenince Pylos'a gittiler. Bu arada Attika'yı işgal eden Peloponnesoslular haberi alınca geri çekildiler¹⁸². Ardından Spartalılar ve Perioikoslular Pylos'a gitti. Müttefiklerden de yardım istendi. Demosthenes'de kalabalık olan düşman ordusunu gördü ve Zakynthos'da bulunan Atinalılardan yardım etmelerini istedi¹⁸³. İki tarafta gerekli önlemleri aldı. Birbirlerine kaldırmaya başladılar. İki gün boyunca Spartalılar

¹⁷³Thuky 2017, 169.

¹⁷⁴Thuky 2017, 170.

¹⁷⁵Thuky 2017, 171.

¹⁷⁶Thuky 2017, 173.

¹⁷⁷Thuky 2017, 175.

¹⁷⁸Thuky 2017, 175.

¹⁷⁹Thuky 2017, 175.

¹⁸⁰Thuky 2017, 176.

¹⁸¹Thuky 2017, 176.

¹⁸²Thuky 2017, 176.

¹⁸³Thuky 2017, 177.

saldırıya ara vermedi. Sonra da savaş durdu¹⁸⁴. Atinalılar tekrar saldırmaya başladılar. Spartalılar panikledi ve savaş Atinalıların lehine sonuçlandı. Sparta'daki memurlar savaşın zorluğunu anladılar ve Atina ile anlaşma yapmak istediler. Anlaşma yapıldı. Fakat Atina'ya gönderilen elçiler geri geldiğinde anlaşma bozuldu¹⁸⁵. Pylos'daki bu savaş böylece devam etti.

Yine bu sıralar Syrakusai'nin Messine kuşatması devam ediyordu. Lokrisliler, Syrakusailileri Rhegion'a saldırmaları için iknaa etmeye çalıştılar¹⁸⁶. Sonunda da savaşmak zorunda kaldılar. Atina'nın üstünlüğüyle savaş devam etti. Arada Syrakusaililer de Atina gemilerini batırmaktaydı. Messina'da devam eden savaşta Atinalılar ve Leontinionlular şehre saldırdı. Demosthenes komutasındaki Messina ile Lokrisliler de saldırıya geçti. Fakat Atina üstünlük sağladı ve Rhegion kentine doğru yola çıktı¹⁸⁷.

Pylos'un yakınındaki Spaktheria şehrinde Atina kuşatması hala sürüyordu. Ama Atinalılar zor durumdaydı. Bütün bunlar olurken adadaki ormanda yangın çıktı ve Spartyalıları zor durumda kaldı¹⁸⁸. Bölgeye gelen Kleon, Demosthenes ile anlaşma yaptı. Adadaki Spartalıları teslim olma çağrısı yapıldı ve kendilerine zarar verilmeyeceği söylendi¹⁸⁹. Ama Spartalılar kabul etmedi. Bunun üzerine Atinalılar karaya çıktı ve saldırmaya başladı. Sparta askerleri oldukça zorlanıyorlardı¹⁹⁰. Artık Spartalılar için bir umut yoktu. Demosthenes ile Kleon teslim olmaları için Spartalıları çağrı yaptılar. Spartalılar da başka çareleri olmadığı için silahlarını bırakıp teslim oldular¹⁹¹. Savaşı Atinalılar kazandı. Her iki tarafta Pylos'tan geri çekildi. Atinalılar esirleri de alıp ülkelerine geri döndüler¹⁹². Bu olaydan sonra korkan Spartalılar barış anlaşması yapmak istedi. Fakat Kleon yüzünden anlaşma yapılamadı.

¹⁸⁴Thuky 2017, 179.

¹⁸⁵Thuky 2017, 180-183.

¹⁸⁶Thuky 2017, 183.

¹⁸⁷Thuky 2017, 184-185.

¹⁸⁸Thuky 2017, 185-187.

¹⁸⁹Thuky 2017, 187.

¹⁹⁰Thuky 2017, 188-189.

¹⁹¹Thuky 2017, 190.

¹⁹²Thuky 2017, 191.

Pylos'tan sonra Atinalılar ve Korinthoslular arasında da bir savaş yaşandı. Atina savaşta üstünlük sağladı¹⁹³. Fakat Korinthoslulara yardım gelince kaçmak zorunda kaldılar.

Atinalı Sophokles ile Eurymedon Sicilya'ya gitmek için yola çıktılar. Korkyra'ya uğrayan Atina donanması kentteki isyanı bitirip yollarına devam ettiler¹⁹⁴.

Ertesi yılın yaz mevsiminin başından güneş tutulması ve ardından da deprem meydana geldi¹⁹⁵. Lesbos ve Mytileneliler gelen yardımla Rhoeteion kentini işgal ettiler. Sonra Antandros şehrini aldılar¹⁹⁶.

Atina donanması müttefik olduğu kentlerle birleşerek Skandeia, Kythera, Helos ve Asine şehirlerine saldırdı¹⁹⁷.

Daha sonra Atinalılar Limera ve Thyrea kentlerine saldırdılar. Thyrea'da Aiginalılar yaşamaktaydı. Atina birliği şehre saldırdı ve burayı aldı¹⁹⁸.

Sicilya'da Gelea ile Kamarina bir anlaşma yapmak istedi. Anlaşmaya yanaşmayan kentleri Syrakusailılar ikna etti. Atinalılar da bu anlaşmayı kabul etti ve barış yapıldı¹⁹⁹.

Megara'da ayaklanmalar yaşanıyordu. Diğer yandan da Atina'nın saldırılarıyla uğraşıyorlardı. Plataia ve Atinalılar birleşerek saldırmaya başladılar. Plataialılar zafer kazandı ve Atina ile birlikte kente girdiler²⁰⁰. Fakat işler Atina'nın istediği gibi gitmediğinden kenti alamadılar. Ardından da Nisaia taraflarına doğru gittiler. Nisaialılar korktular ve anlaşma yaptılar. Kente de Atinalılar yerleşti²⁰¹. Nisaia

¹⁹³Thuky 2017, 193.

¹⁹⁴Thuky 2017, 193-195.

¹⁹⁵Thuky 2017, 195.

¹⁹⁶Thuky 2017, 195.

¹⁹⁷Thuky 2017, 196.

¹⁹⁸Thuky 2017, 197.

¹⁹⁹Thuky 2017, 197-200.

²⁰⁰Thuky 2017, 201-202.

²⁰¹Thuky 2017, 202-203.

kentine yardım için gelen Brasidas, yanında Boiotialı askerlerle birlikte Megaralı askerlere saldırdı. Ardından yardıma gelen Atinalılar ile de savaşmaya başladılar. Savaşın kazananı olmadı²⁰². Sonra da Atinalılar, Antandros kentine saldırdı ve burayı ele geçirdiler²⁰³.

Spartalı Brasidas, Thrakia'ya gelmişti. Haberi alan Atinalılar Perdikkas'ı sorumlu tuttular. Perdikkas'da ordusunu Brasidas'ın ordusuyla birleştirdi. Lynkestia kralına ait olan yerlere saldırmak istiyorlardı. Fakat Brasidas kral ile ittifak yaptı²⁰⁴.

Brasidas daha sonra Khalkidikeliler ile birlikte Akanthos'a saldırı gerçekleştirdi. Brasidas'ın Akanthosluları ikna etmesi sonucu Akanthos Atina ile olan ittifakı bozdu. Ardından da Stagyra'da ittifaktan ayrıldı²⁰⁵.

Sonraları Boiotialılar ile Atinalılar arasında bir savaş gerçekleşti. Savaşın kazananı Boiotialılar oldu²⁰⁶. Delion'a kaçan Atinalılara tekrar saldırdılar. Atinalılar yine mağlup edildi ve Boiotialılar Delion kentini aldılar²⁰⁷.

Brasidas müttefikleri ile birleşerek Amphipolis'e doğru yola çıktı. Amphipolisliler Thukydides'ten yardım istediler. Fakat Thasos'ta bulunan Thukydides zamanında yetişemedi. Hızlı davranan Brasidas ise kenti ele geçirdi²⁰⁸.

Brasidas'ın izlediği "Hellas'ın Bağımsızlığı" politikası ve ılımlı olması bir çok kentin Atina ile olan ittifakından ayrılmasına neden oldu²⁰⁹.

Bu yaşanan olaylar ve Atina'nın başarısızlıkları Atina halkının radikal demokratlara olan bakış açısını değiştirdi. Zamanında Sparta'nın istediği barış teklifini reddettikleri için pişmanlık yaşamaya başladılar²¹⁰.

²⁰²Thuky 2017, 204.

²⁰³Thuky 2017, 205.

²⁰⁴Thuky 2017, 208.

²⁰⁵Thuky 2017, 209-211.

²⁰⁶Thuky 2017, 213-214.

²⁰⁷Thuky 2017, 215-216.

²⁰⁸Thuky 2017, 216-218.

²⁰⁹Thuky 2017, 219.

²¹⁰Mansel 2011, 323.

Atinalılar, Lakedaimonialılar ile bir barış anlaşması yaptılar²¹¹. Bu sıralar da Skione şehri Atina ile olan ittifakından ayrıldı ve Lakedaimonialılar ile müttefik oldu²¹².

Bu olaylar yaşanırken Atina ile Sparta arasında bir anlaşma yapıldı. Fakat Atinalılar Skione şehrine saldırmak istiyorlardı²¹³. Üstelik bir de Mende'nin Atina'dan ayrılması, Perdikkas'ın Atina ile anlaşması ve son olarak da Spartalıların yollarının Thesselialılar tarafından kapatılması bu anlaşmayı geçersiz kıldı²¹⁴.

Ardından Atinalılar Mende şehrine saldırdı ve ele geçirdiler²¹⁵. Sıradaki hedefleri Skione kentine saldırmaktı. Kenti kuşattılar. Fakat savaş bitti ve Atinalılar kuşatmayı sonlandırdılar²¹⁶.

Yaz mevsiminde Argos'ta bulunan Hera Tapınağı yangın sonucu kül olmuştu. Bu yangının çıktığı zamanlar Peloponnesos Savaşı'nın sekiz buçuk yılı dolmuştu²¹⁷.

Kış geldiğinde anlaşmaya bağlı kalan taraflar savaş yapmadı. Ancak Tegea ve Mantineialılar arasında Laodokeionde'de bir savaş yapıldı²¹⁸. Ama kazananı olmayan bir savaştı.

Kleon komutasındaki Atina donanması Trakya'ya gönderildi. Torone şehrini işgal ettiler. Bu sırada Boiotialılar Panakton şehrini ele geçirdi²¹⁹. Kleon Amphipolis'i işgal etmek için tekrar yola çıktı. Eion bölgesinde Brasidas ve ordusu ile çarpıştı. Bu savaşta hem Kleon hem de Brasidas ölmüştür. Atina ordusu da büyük bir bozguna uğratıldı²²⁰.

²¹¹Thuky 2017, 223.

²¹²Thuky 2017, 225.

²¹³Thuky 2017, 226.

²¹⁴Mansel 2011, 323.

²¹⁵Thuky 2017, 231.

²¹⁶Thuky 2017, 231.

²¹⁷Thuky 2017, 232.

²¹⁸Thuky 2017, 232.

²¹⁹Thuky 2017, 233-234.

²²⁰Mansel 2011, 324.

Her iki tarafta savaştan bıkmıştı ve durumları da pek iyi değildi. Bu yüzden barış yanlısı bir politika izlendi²²¹. En sonunda bir barış anlaşması²²² yapıldı. Fakat Sparta'nın müttefiki olan Korinthoslular, Elaiialılar, Megaralılar ve Boiotialılar anlaşmayı imzalamadı²²³.

Barış anlaşmasından kısa bir zaman sonra Spartalıların üzerlerine düşen sorumluluklarını yerine getiremeyeceği anlaşıldı²²⁴. Çünkü Spartalılar ittifak kurdukları devletlerin onayını almadan bu anlaşmayı imzaladıkları için kentler Peloponnesos birliğinden ayrılmaya başladı²²⁵. Üstüne bir de Argos ile Sparta arasındaki anlaşmanın süresi bittiğinden Sparta yalnız ve zor durumda kaldı. Sparta'dan ayrılan kentler Argos ile ittifak kurdular. Bundan dolayı da Sparta kendini korumak için Atina ile bir anlaşma daha yaptı²²⁶.

Alkibiades ve Sparta karşıtı partiler bu barış anlaşmasından rahatsızlık duyuyorlardı. Bu yüzden Sparta'nın düşmanı olan Argoslular ile anlaşma yapmak istiyorlardı²²⁷. Alkibiades, Atina ile Argos arasında bir anlaşma yapılmasını sağladı²²⁸. Fakat bu anlaşma Argos ile ittifak yapan Korinthos'a yaramamıştı. Bu nedenle Korinthos ittifaktan ayrılıp Sparta'ya yaklaşmaya başladı²²⁹.

Argoslular, Epidauros kentini işgal etmek istiyorlardı. Nitekim kente gelip yağmaladılar²³⁰. Bunun üzerine Sparta Epidauros şehrine birliklerini gönderdi. Argoslular Atina'ya yardım istediklerini ve bunun içinde Pylos'a askerlerini göndermelerini istedi²³¹. Alkibiades'te bu isteği kabul edip Sparta ile olan anlaşmanın bozulduğunu ilan etti ve Pylos'a askeri birliklerini gönderdi²³².

²²¹Thuky 2017, 239-241.

²²²Sözü edilen bu anlaşma Nikias Barışı'dır.

²²³Thuky 2017, 241.

²²⁴Mansel 2011, 326.

²²⁵Thuky 2017, 244.

²²⁶Thuky 2017, 244.

²²⁷Thuky 2017, 255.

²²⁸Thuky 2017, 257.

²²⁹Thuky 2017, 259.

²³⁰Thuky 2017, 261.

²³¹Thuky 2017, 262.

²³²Thuky 2017, 262.

Spartalılar Epidauros'a yardım etmek istiyorlardı. Bunun içinde Argos'a saldırdılar. Tegea ve Arkadia şehirleri Sparta'yı destekliyordu. Boiotialılar ve Korinthoslular'da asker göndermişti²³³. Argos'a ise Elisli ve Mantineialılar destek vermekteydi. İki tarafta Methyrdion'da karşılaştılar. Fakat Spartalıların daha güçlü olduklarını anlayan Argoslular ateşkes yapmak istedi. Orduların komutasında bulunan Agis bu isteği kabul etti ve ateşkes yapıldı²³⁴.

Ardından müttefikler Sparta ile olan bu anlaşmayı bozmaları için Argosluları ikna ettiler. Sonra da Atina ile birlikte Tegea şehrine ilerlediler²³⁵. Haberi alan Spartalılar Tegea şehrine ulaştı. İki orduda Mantinea topraklarında karşılaştı. Savaş, Sparta'nın Argos ve Atina'yı büyük bir yenilgiye uğratması ile sona erdi²³⁶.

Spartalılar tekrar Tegea kentine geldiler ve Argos'a barış yapma teklifinde bulundular. Argoslular ise teklifi kabul etti ve anlaşma yapıldı²³⁷.

Bu olaylardan sonra Sparta tekrar Peloponnesos birliğini kurdu ve Argos'u da birliğe dahil etti²³⁸. Sparta eski gücüne kavuşurken Atina'da yalnız kaldı.

Bir süre sonra Argos'da iç savaş çıktı. Spartalılar müdahale etmek için bölgeye geldi. Fakat Argoslular Atina ile anlaşıp yardım aldılar²³⁹. Olanları öğrenen Spartalılar Argos'a saldırdı. Yeterli destek gelmeyince bölgeden ayrıldılar.

Alkibiades yaz mevsiminde donanmasıyla Argos'a gitti. Melos'a sefer düzenlediler. Meloslular, Spartalıların kolonisidir. Bu yüzden de Atinalılar Melos adasını işgal etti²⁴⁰.

²³³Thuky 2017, 262.

²³⁴Thuky 2017, 264.

²³⁵Thuky 2017, 265.

²³⁶Thuky 2017, 268-270.

²³⁷Thuky 2017, 271-272.

²³⁸Mansel 2011, 326.

²³⁹Thuky 2017, 273.

²⁴⁰Thuky 2017, 274-280.

Atina Sicilya seferini devam ettirmek istiyordu. Çünkü adayı tamamen ele geçirebilirlerse Sparta'ya büyük zararlar verebilirdi²⁴¹. Fakat Sicilya'yı ele geçirmek o kadar kolay değildi. Büyük bir hazırlık yapmak gerekiyordu. Peloponnesos Harbi Atina'yı büyük anlamda yıpratmıştı ve bu seferi yapacak gücünün olup olmadığı da şüpheliydi²⁴². Sicilya'da bulunan Egesta kenti Atinalılardan, Selionteliler ile yapılan savaşta kendilerine yardım etmelerini istedi. Atina isteklerini kabul etti ve bir donanma, Nikias, Alkibiades ve Lamakhos komutasında Egesta şehrine yollandı²⁴³. Haberi alan Syrakusailılar buna inanmadı. Atinalılar Rhegion kentine ulaştılar. Bunu gören Syrakusailılar artık Atina donanmasının geldiğine inandılar. Ardından da savaş hazırlıklarına başladılar²⁴⁴. Bu sırada Atina'da Alkibiades'e yönelik suçlamalar vardı ve geri dönmesi için Salamina gemisi Sicilya'ya gönderildi. Alkibiades gemiye binip Atina'ya doğru giderken durdukları bir yerde kaçmayı başardı. Sparta'ya kaçmıştı²⁴⁵. Atina birlikleri Syrakusai'ya geldiler ve savaş başladı. Hazırlıksız yakalanan Syrakusai'ya ya karşı ilk yaptıkları seferler başarılı oldu. Ardından kenti karadan ve denizden kuşattılar. Syrakusai, Korinthos ve Sparta'dan yardım isteğinde bulundu. Sparta ve Korinthos birliklerinin başına Gylippos getirildi ve Sicilya'ya gönderildi²⁴⁶. Gylippos ve donanması Syrakusai'ya geldiğinde savaş Atina'nın aleyhine çevrildi. Hatta Demosthenes'in getirdiği yardım bile işlerine yaramadı. Syrakusai'ya karşı bir başarı elde edemeyen Atina donanması geri dönecekleri sırada güneş tutulması gerçekleştirdi ve vazgeçtiler²⁴⁷. Bu karar onlar için hiç iyi olmadı.

Spartalılar ilkbaharda Attik'ya girip işgal ettiler. Oradan da Dekelia kentine gittiler. Bunu haber alan Atinalılar ise donanmalarını Peloponnesos'a gönderdi²⁴⁸. Spartalılar sürekli yağma yapıyorlardı. Dekelia'da Sparta ve Atina çarpıştı. Fakat iki savaşın aynı anda yapılması Atina'yı çok zorladı ve kaynaklarının tükenmesine neden oldu²⁴⁹.

²⁴¹Mansel 2011, 327.

²⁴²Mansel 2011, 327.

²⁴³Thuky 2017, 284-295.

²⁴⁴Thuky 2017, 295-301.

²⁴⁵Thuky 2017, 307.

²⁴⁶Thuky 2017, 310-321.

²⁴⁷Mansel 2011, 330.

²⁴⁸Thuky 2017, 334.

²⁴⁹Thuky 2017, 338.

Syrakusailılar olanları heber alınca Atinalılara saldırdılar. Atina donanması bozguna uğratıldı²⁵⁰. Karadaki ordu ise çok büyük kayıplar yaşadı ve hayatta kalanlar esir alındı. Demosthenes ve Nikias ise idam edildi²⁵¹.

Bu olay bütün Hellas'ta duyuldu. Bunu fırsat olarak gören Spartalılar, Atina'ya savaş açmaya karar verdi ve yardım toplamaya başladı. Atina'da savaş için hazırlıklara başladı²⁵². Euboialılar, Lesboslular, Khioslular ve Erythraialılar Atina'dan ayrıldılar. Sparta Tissaphernes'den yardım istedi. Bunun üzerine Perslerle bir anlaşma yapıldı. Sparta'da bulunan Alkibiades'i Sparta donanmasının başına getirdiler. Sonra İonia'ya gönderdiler ve bazı adaların Attika-Delos birliğinden ayrılmalarını sağladılar²⁵³.

Atinalılar bu dönemde mali sıkıntılar yaşamaktaydı. Perikles'in zamanında biriktirdiği paralar harcanıyordu²⁵⁴. Khios'ta çıkan isyanı bastırmaya çalışan Atina, kente donanmasını gönderdi. Khios'ta Spartalılar bulunmaktaydı. Alkibiades Khios'tan ayrılarak Miletos'a doğru yola çıktı. Burayı ele geçirmek istiyordu. Khalkideos ile Tissaphernes sayesinde Miletoslularla bir anlaşma yaptı²⁵⁵.

Khioslular ise diğer kentlerinde isyan etmelerini sağlamak için gemilerini gönderdiler. Fakat Atina gemileriyle karşılaşınca geri döndüler²⁵⁶.

Aynı anda Peloponnesoslular Peiraeos kentini kuşattılar ve Atinalılar ile savaşmak zorunda kalan Peloponnesoslular galip geldi²⁵⁷. Ordu Teos'a çekildi.

Peloponnesos ve Khioslular diğer kentleri isyan etmeleri için ikna etmeye çalışıyorlardı. Lesbos'a gidildi. Sonra da Hellespontos'a gittiler. Kara orduları da Kyme ile Klazomenai şehirlerine gitmek için yola çıktılar. Ardından Atina gemileri

²⁵⁰Thuky 2017, 349-350.

²⁵¹Mansel 2011, 331.

²⁵²Thuky 2017, 367-368.

²⁵³Mansel 2011, 332.

²⁵⁴Mansel 2011, 332.

²⁵⁵Thuky 2017, 373-374.

²⁵⁶Thuky 2017, 374-375.

²⁵⁷Thuky 2017, 375.

Lesbos'a doğru yol aldılar²⁵⁸. Atinalılar Mytilene şehrini geri aldılar. Eresos kenti Atina'ya isyan etti. Sonra Atina Klazomenai şehrini tekrar ele geçirdi²⁵⁹.

Atinalılar ve Argoslular donanmalarıyla Samos şehrine gittiler. Sonra Miletoslular ile savaşa girdiler. Argoslular yenilirken Atinalılar ise zafer kazandı²⁶⁰.

Peloponnesoslular, Sicilya'dan gelen yardım ile Miletos'a gitme kararı verdiler. Haberi alan Atinalılar Miletos'tan gitmeye başladılar²⁶¹.

Miletos'a gelen Peloponnesos birlikleri Tissaphernes'in isteği üzerine Iasos'a doğru yol aldılar. Hazırlıksız yakalanan Iasos kentini ele geçirdiler²⁶².

Atinalılar yeni orduyla Khios'u almak için yola çıktılar. Donanmanın bir bölümü ise Miletos'a gidecekti. Diğer bölümü Lesbos'u kuşatmak için yola çıktı²⁶³.

Peloponnesos'ta bulunan Syrakusaili Hippokrates isyan çıkan Knidos'a doğru yola çıktı. Knidos'a geldiğinde orada bekleyen Miletos donanması buldukları yerden ayrıldı. Olanları haber alan Atinalılar Triopion'da²⁶⁴ bekleyen düşman gemilerinin bir kısmını ele geçirdi. Ardından Knidos şehrine gittiler. Atinalılar bir saldırı gerçekleştirdi. Knidoslular önlemlerini aldı. Atinalılar şehri yağmalayıp sonra da Samos'a gitmek için yola çıktılar²⁶⁵.

Khios'a doğru yola çıkan Astyoklos, Kaunos'a gitme kararı aldı. Yolunun üzerinde bulunan Kos adasını işgal etti. Oradan da Knidos'a gitti. Knidos'ta bulunan Atina donanması ile karşılaştı²⁶⁶. Yolunu Syme'ye çevirdi. Kötü hava koşulları yüzünden donanma birbirlerinden ayrıldı. Atinalılar gemileri fark ederek saldırmaya başladılar. Fakat gelen asıl donanma Atinalıları kuşattı. Bunun üzerine kaçtılar.

²⁵⁸Thuky 2017, 375.

²⁵⁹Thuky 2017, 376.

²⁶⁰Thuky 2017, 377.

²⁶¹Thuky 2017, 378-379.

²⁶³Thuky 2017, 379.

²⁶³Thuky 2017, 381.

²⁶⁴Triopion, Knidos kentinde tanrı Apollon'a adanmış bir yerdir.

²⁶⁵Thuky 2017, 381-382.

²⁶⁶Thuky 2017, 384.

Peloponnesos donanması Kaunos'a geldi. Buradaki donanma ile birleşti²⁶⁷.

Spartalılar Rhodos'tan yardım istemek için Knidos'tan çıkıp Kamiros kentine ulaştılar. Ialysos ile Lindosluları da Atina'dan ayrılmaları için ikna ettiler. Rhodos yardım etmeyi kabul edince haberi alan Atinalılar Rhodos'a gitmek için yola çıktılar. Ama geri dönmek zorunda kaldılar²⁶⁸.

Komutan Astyokhos Sparta'dan Alkibiades'in öldürülmesi haberini aldı. Alkibiades'te Tissaphernes'e sığındı. Ve artık Peloponnesos'un aleyhine çalışmalar yaptı²⁶⁹.

Alkibiades Perslilerin Atina ile işbirliği yapmasını istiyordu. Tissaphernes'de Alkibiades'in önerilerini dinliyor ve uyguluyordu. Ardından Peloponnesos'a yardımı kesti²⁷⁰.

Tissaphernes ile arası düzelen Atina Phodos'a saldırdı. Buradaki Peloponneosluları yendi. Atinalılar Khioslulara da saldırıp kazandılar. Khios'u dört bir yandan kuşattılar²⁷¹.

Boiotiolılar Orospos'a saldırarak burayı işgal ettiler. Erythrailılar'da Peloponnesoslular'dan yardım istedi. Fakat Peloponnesoslular Khios şehrine yardım edeceklerdi. Bir deniz savaşı olmadan Khios'u almak mümkün değildi. Bu yüzden Miletos'a gittiler²⁷². Astyokhos ile yanındakiler savaşa hazırlanmaya başladı. Fakat Atina ile bir savaşa girilmedi²⁷³.

Kyzikos'a yakın bir yerde Alkibiades, Peloponnesosluları mağlup etti. Daha sonra Byzantion'u ele geçirdi ve Atina boğazlara tekrar hakim oldu²⁷⁴. Atina'nın elde

²⁶⁷Thuky 2017, 384.

²⁶⁸Thuky 2017, 385.

²⁶⁹Thuky 2017, 385.

²⁷⁰Thuky 2017, 386-387.

²⁷¹Thuky 2017, 390-391.

²⁷²Thuky 2017, 392.

²⁷³Thuky 2017, 400.

²⁷⁴Mansel 2011, 335.

ettiği başarılar Sparta'yı tedirgin etti ve barış yapmak istediler. Fakat Atina bu barış teklifini kabul etmedi²⁷⁵.

Spartalılar ile görüşen Persler, eğer Atina'nın üstünlüğüne son verebilirlerse savaşı bitirebileceklerine inanıyorlardı. Bunun içinde Sparta ile ittifak kurdular²⁷⁶. Kyros²⁷⁷ komutasında ordu hazırlandı ve belli bir miktar parayla Anadolu'ya gidildi.

Alkibiades, Spartalılar ile Perslerin müttefik olduklarını öğrenince donanmasıyla Ephesos'a gitti. Sparta donanmasını da oradaydı fakat harp olmadı. Kısa bir süre sonra Alkibiades donanmasını ikiye böldü ve Astyokhos'un olduğu birlik, Spartalılar tarafından limana girmek isterken mağlup edildi²⁷⁸. Bu yenilginin sorumlusu olarak Alkibiades gösterildi ve komutanlıktan alındı.

3.3.Savaşın Sonucu

Spartalılar artık Atina'nın Karadeniz ve Marmara ile bağlantısını kesmek istiyorlardı. Bu yüzden Midilli Adası'na doğru yola çıktılar. Orada Konon'un komutasındaki Atina donanmasını kuşatma altına aldılar. Haberi alan Atinalılar yeni bir donanma hazırlayarak Midilli'ye gönderdi ve burada Peloponnesoslular mağlup edildi²⁷⁹. Ardından bir fırtına çıktı ve Atina donanması da kayıplar verdi. Kayıplar yüzünden komutanlardan bazıları Atinalılar tarafında suçlu gösterildi ve idam edildi²⁸⁰.

Bu savaştan sonra Sparta yine barış teklifi ile Atinalılara gitti. Ama Atinalılar özellikle Kleophon kabulü mümkün olmayan isteklerde bulundu ve barış yapılamadı²⁸¹. Ardından Lysandros Perslerin vermiş oldukları parayla güçlü bir donanma hazırladı ve Lampsakos'u işgal etti. Bu olayı öğrenen Atina donanması

²⁷⁵Mansel 2011, 335.

²⁷⁶Mansel 2011, 335.

²⁷⁷Kyros, Pers kralı II. Dareios'un oğludur.

²⁷⁸Mansel 2011, 336.

²⁷⁹Mansel 2011, 336.

²⁸⁰Mansel 2011, 336-337.

²⁸¹Mansel 2011, 337.

bölgeye geldi. Kısa bir süre savaş olmadı. Fakat Atinalıların karaya çıkmasını fırsat bilen Spartalılar donanmaya saldırdı ve Atinalılara büyük bir darbe vurdu²⁸².

Kısa bir zaman sonra Kalkhedon ve Byzantion Spartalıların eline geçince Atina için artık bir umut kalmadı. Çünkü Boğazlardaki ticaret ve sevkiyat Sparta'nın eline geçtiği için Atina'da kıtlık yaşanmaya başladı²⁸³. Bu durumu fırsat bilen Peloponnesoslular Atina'yı kuşatma altına aldılar. Halk radikal demokratları görevden indirerek, oligarşi taraftarlarını göreve getirdi. Sonra Sparta'ya barış teklifinde bulunuldu. Korinthos ve Tebai Atina'nın tamamen yok edilmesini istedi fakat Sparta bu isteği geri çevirdi²⁸⁴. Ardından şartları ağır olan bir anlaşma yapıldı. Yirmi yedi yıl süren savaş böylece bitmiş oldu. Böylelikle Atina'nın büyük hayali de gerçekleşmemiş oldu.

²⁸²Mansel 2011, 337-338.

²⁸³Mansel 2011, 338.

²⁸⁴Mansel 2011, 338.

4.KNİDOS DENİZ SAVAŞI

Özgür devletler olarak yaşamak isteyen şehirlerin zaferiyle sonuçlanan Peloponnesos Savaşı sonrasında, Atina her ne kadar bağımsız olarak kalsa da iç işlerine Spartalılar tarafından müdahale ediliyordu²⁸⁵. Tebai şehrine sığınmış olan Atinalı bazı demokratlar Atina'ya saldırarak şehri ele geçirdiler. Ardından yönetimi değiştirip Sparta'nın desteklediği oligarşik düzeni yıktılar.²⁸⁶ Spartalılar ise bu durum karşısında bir şey yapamadı. Fakat Atinalılar bu başarıya rağmen hala güçsüz durumdaydı²⁸⁷.

Spartalıların Yunanistan'da güçlü bir devlet olarak kalabilmesi için mali açıdan da güçlü olması gerekmektedir. Bu yüzden de Perslere muhtaçtı. Onların maddi desteği sayesinde Sparta ile müttefikleri savaşı kazanabilmişti. Sonuçta Persler de Anadolu kıyılarına hükmetmek için yardım etmişlerdi²⁸⁸.

Spartalıların savaşı kazanmasında büyük yardımı olan Kyros, Pers kralı olabilmek için kardeşine savaş açmış ve Babil bölgesinde çıkan bu savaşta ölmüştür²⁸⁹. Xenophon'un yazdığı "Anabasis" de Kyros'a yardım için gelen Yunanlıların yurtlarına dönüşü anlatılır. Kyros'a yardım eden Lysandros yüzünden Persler ve Spartalıların arası bozulmuştur²⁹⁰.

Tissaphernes'ten korkan şehirler Sparta'dan yardım istedi. Sparta'da yardım isteğini kabul etti ve Perslerle savaşmak için Anadolu'ya gitmek üzere bir ordu hazırladı²⁹¹. Savaş başlarda büyük çarpışmalar olmadan devam etti. Daha sonra Sparta'nın kralı olan Agesilaos yanında getirdiği orduyla savaşta üstünlük sağladı. Persler ise Kıbrıs'ta bulunan Atinalı komutan Konon ile iş birliği yaparak yeni bir donanma kurmasını istediler²⁹². Sardes'te yapılan bu savaşta Agesilaos,

²⁸⁵Mansel 2011, 383.

²⁸⁶Mansel 2011, 383.

²⁸⁷Mansel 2011, 383.

²⁸⁸Mansel 2011, 384.

²⁸⁹Mansel 2011, 384.

²⁹⁰Mansel 2011, 384.

²⁹¹Mansel 2011, 384.

²⁹²Mansel 2011, 384.

Tissaphernes'i mağlup etti. Fakat Yunanistan'da savaş çıktı ve Agesilaos Yunanistan'a geri döndü²⁹³.

Korinthos Savaşı olarak bilinen bu savaş dokuz sene sürmüştür. Tebai ve Atinalılar ittifak kurup isyan çıkarınca Spartalılar müdahale etmiş fakat büyük bir mağlubiyet almışlardır. Spartalı komutan Lisandros'ta ölmüştür²⁹⁴. Sparta'nın bu yenilgisi üzerine Argos, Korinthos ve bazı şehirler Atina ile ittifak kurdu. Bu ittifakı Koroneia'da Agesilaos mağlup etti. Boiotia'ya doğru giden Agesilaos'a Lakedaimonialıların donanmasının mağlup edildiği ve komutan Peisandros'un öldüğü haberi ulaştı²⁹⁵. Knidos'ta yaşanan bu savaş tam da güneş tutulması yaşanırken²⁹⁶ meydana gelmiştir. Persliler'in, Fenike donanmasının başında bulunan Pharnabazos'a, Konon'da kendi donanmasıyla destek vermekteydi. Spartalı Peisandros'un donanması ise Konon'un donanmasından daha az gemiye sahipti²⁹⁷. Sol kanatta yer alan askerler kaçmaya başladı. Peisandros ise gemisiyle düşmana yandan yaklaşmaya çalıştı. Fakat gemisi hasar alınca karaya oturdu. Ardından diğer gemilerdeki askerler karaya çıkıp Knidos kentine doğru kaçmaya başladı. Peisandros gemisinde kaldı ve savaşarak öldü²⁹⁸. Sparta böylelikle Atinalıların yardımıyla Perslilere mağlup oldu. Bu savaşla Sparta'nın denizler üzerindeki egemenliği son bulmuştur²⁹⁹.

4.1. Antik Kaynaklarda Anlatılışı

Knidos Deniz Savaşı Antik kaynaklarda, Peloponnesos Savaşı'nın bitiminden sonra gerçekleşen ve savaşın sonucuna önemli etkileri olan bir savaş olarak geçer. İlk olarak Thukydides'in yazmış olduğu Peloponnesos Savaşları'nın devamı niteliğinde olan Xenophon'un Hellenika'sında bu savaştan bahsedilir. Xenophon, Güneş Tutulması'nın gerçekleştiği gün, Agesilaos'a Knidos sularında Lakedaimonia

²⁹³Mansel 2011, 385.

²⁹⁴Mansel 2011, 385.

²⁹⁵Xenop IV, 32.

²⁹⁶Burada yaşanan güneş tutulması M.Ö.394 yılının 14 Ağustos günü meydana gelmiştir. (Xenop IV,32).

²⁹⁷Xenop IV, 32-33.

²⁹⁸Xenop IV, 33.

²⁹⁹Mansel 2011, 385.

donanmasının yenilgisinin ve komutan Peisandros'un ölüm haberinin geldiğini söylemektedir. Knidos'ta, Fenike ve Atina donanmalarından oluşan Perslerin yardım ettiği Yunanlılar ve Lakedaimonialıların arasında geçen savaşı bize ayrıntılı bir biçimde aktarır³⁰⁰. Bu savaşta Atina donanmasının komutanı olan Konon ile ilgili de Aristoteles yazmış olduğu Atinalıların Devleti'nde, Ephialtes'in Halk Partisinin başına geldikten sonra Konon'un arkhonluğunda yapılmış olan değişikliklere değinir³⁰¹. Yine Konon'dan bahseden bir diğer kişi de Cornelius Nepos'tur. De Viris Illustribus kitabının Konon bölümünde ünlü komutandan bahseder. Konon'un hem donanmada hem de orduda elde ettiği başarılar sayesinde kamu görevleri de yaptığını belirtmiştir. Peloponnesos Savaşları sırasında Kıbrıs'ta bulunan Konon'un ülkesinin zor durumda olduğunu öğrendiğinde Persli satrap Pharnabazos ile iyi ilişkiler kurduğunu, Agesilaos ile Artakserkses'in ittifakını bozduğunu ve Kral'ın Tissaphernes'i düşman ilan etmesinde Konon'un etkisi olduğunu belirtir. Ayrıca Knidos Deniz Savaşı ile ilgili bilgi veren Cornelius, Spartalıları savaş açması için Kral'ın, Konon'u görevlendirdiğini ve her türlü yardımı yaptığını, Konon'un yanına Pharnabazos'u da alarak büyük bir donanma kurduğunu ve Knidos yakınlarında Lakedaimonialılara saldırarak onları mağlup edip Yunan devletlerinin özgür kalmasını sağladığını belirtir³⁰².

Diodoros ise, Pers ve Atina donanmasının komutanı olan Konon'un, Atinalı Hieronymos ve Nikodemos'u donanmanın komutasına getirip, Kral ile görüşmek için Babil'e gittiğini³⁰³, burada Lakedaimonialıların deniz gücünü yok etmek için Kral'a söz verdiğini ve planı uygulaya bilmek için para ve malzeme istediğini³⁰⁴, Kral Artakserkses'in Konon'a hediyeler verip onu onurlandırdığını ve bol miktarda kaynak temin edebilmesi için Konon'un istediği Pharnabazos'u görevlendirip hazırlıkları tamamlayıp denize açıldıklarını bildirir³⁰⁵.

³⁰⁰Xenop IV, 32-33.

³⁰¹Aristo 2013, 29-30.

³⁰²Nepos 2016, 56-57-58.

³⁰³Diod 14, 81, 4.

³⁰⁴Diod 14, 81, 5.

³⁰⁵Diod 14, 81, 6.

Yine Diodoros'un söylediğine göre, Atinalılar ve Persliler Peloponnesosluları Lakedaimonialılara isyan etmeleri için ikna etmeye çalışıyorlar fakat pekte başarılı olamıyorlardı. Çünkü Sparta Peloponnesos'un kalesiydi. Ayrıca Sparta'nın yanında oldukları yalanını da söylüyorlardı³⁰⁶. Lakedaimonialılar ise Yunanistan'ın en büyük şehirlerinin kendilerine karşı birleştiğini gördüklerinde Asya'da bulunan Agesilaos ve ordusunu geri çağırmak için oy kullandılar. Bu arada kendileri de dahil müttefiklerinden yirmi üç bin piyade ve beş yüz süvari toplayıp, düşmanla çarpışmak için ilerlediler³⁰⁷. Agesilaos ordusunu Asya'dan Avrupa'ya taşıdıktan sonra bir grup Trakyalı ile çarpıştı ve mağlup etti. Birçok barbarı da öldürdü. Daha sonra Makedonya'ya doğru ilerledi ve Kserkses'in Yunanlılara vaatlerini söylediği sırada yaptığı gibi aynı ülkeden geçti³⁰⁸. Agesilaos, Makedonya ve Teselia'yı geçip Thermopylae Geçidi'nden yoluna devam etti. Konon, Atinalılar ve Phanabazos kralın donanmasına komuta ettiler ve 90'dan fazla trireme ile Khersonesos'un Loryma³⁰⁹'sında oyalanıyorlardı³¹⁰. Düşman donanmasının Knidos'ta olduğunu öğrenince, savaş için hazırlıklar yaptılar. Lakedaimonialı komutan Peisandros, seksen beş triremenin bulunduğu Knidos'tan yola çıktı ve Khersonesos Physkos'a yerleştirdi³¹¹. Kral'ın donanmasının önde giden gemileri ele geçirildi ve onlara üstünlük sağlandı. Ancak Persler³¹² yardıma geldiğinde düşmanın müttefikleri karaya kaçtı. Fakat Peisandros kendi gemisini Pers donanmasına çevirdi ve saldırdı³¹³. Zekice savaştıktan ve düşmanın çoğunu öldürdükten sonra, sonunda kendi topraklarına yakışır bir zafer kazandılar. Konon, Lakedaimonialıları ülkelerine kadar takip etti ve elli triremeyi ele geçirdi. Askerlerin çoğu karaya kaçtı. Fakat bunlardan beş yüz kişi ele geçirildi. Donanmanın geri kalanı Knidos'ta güvendedi³¹⁴.

Agesilaos, Peloponnesos'tan daha fazla asker alarak Koroneia'ya doğru yola çıktı. Burada Boiotialılar ve müttefikleriyle savaşarak onları mağlup etti ve

³⁰⁶Diod 14, 82, 4.

³⁰⁷Diod 14, 83, 1.

³⁰⁸Diod 14, 83, 3.

³⁰⁹Küçük Asya'nın güneybatı ucunda yer alır.

³¹⁰Diod 14, 83, 4.

³¹¹Diod 14, 83, 5.

³¹²Donanmanın Pharnabazos komutasındaki bölümü (Xenop IV, 32-33.)

³¹³Diod 14, 83, 6.

³¹⁴Diod 14, 83, 7.

kamplarına kadar sürdü. Ancak burada kısa bir süre kalan düşmanı, Agesilaos ve askerleri kaçmak zorunda bıraktı³¹⁵. Deniz savaşından sonra Pharnabazos ve Konon tüm gemileriyle birlikte Lakedaimonialıların müttefikleriyle denize açıldı. Her şeyden önce Kos, Nisyros ve Teos halkını kendi yanlarına çekmek için teşvik ettiler. Bundan sonra Khios, garnizonları kovdu ve Konon'a katıldı. Ardından Mitylenalılar, Ephesoslular ve Erythrailılar taraflarını değiştirdi³¹⁶. Değişime duyulan istekten dolayı bazı kentler Lakedaimonialı garnizonları kovup özgürlüklerini korurken, bazı kentler ise Konon'a bağlandı. Lakedaimonialılar ise denizdeki üstünlüklerini kaybettiler. Konon tüm donanmasıyla Attika'ya gitmek için denize açıldı ve Kiklad adalarını kendisine kattıktan sonra Kythera Adası'na doğru yola çıktı³¹⁷. Khioslu Theopompos'un yazdığı on iki kitaptan oluşan Helenistik Tarihi, Knidos Savaşı ile sona erdi. Bu tarihçi, Thukydides'in çalışmasını sonlandırdığı ve on yedi yıl süren Kynossema³¹⁸ savaşıyla başladı³¹⁹.

Kral'ın donanmasını komuta eden Konon, seksen trireme ile Pire'de bir araya geldi ve vatandaşlara kent surlarını yeniden inşa etmek için söz verdi. Pire'nin sur duvarları Peloponnesos Savaşı'nda yapılan anlaşmadan dolayı tahrip edilmişti³²⁰.

Isokrates'te Knidos Deniz Savaşı'ndan bahsetmiştir. Ona göre gerçekte olan şey, komutanların bir tavsiye üzerine donanma toplayıp Lakedaimonialıları deniz savaşında³²¹ yenmesi ve Sparta üstünlüğünün son bulup Yunanlıların özgürlüklerini yeniden kazanmasıdır. Atina ile ilgili de eski zamanlardaki ihtişamını bir ölçüde kurtardığını ve müttefiklerin lideri olduğunu belirtir. Aslında bütün bunlar Konon ile gerçekleştirilmiş olsa da, Evagoras hem sonucu mümkün kılmış hem de silahlanmanın büyük bölümünü sağlamıştır³²².

³¹⁵Diod 14, 84, 1.

³¹⁶Diod 14, 84, 3.

³¹⁷Diod 14, 84, 4.

³¹⁸M.Ö. 410-394 yılları arasında olan Atina ve Sparta arasındaki deniz savaşıdır.

³¹⁹Diod 14, 84, 7.

³²⁰Diod 14, 85, 2.

³²¹Burada bahsedilen savaş M.Ö. 394 yılındaki Knidos Deniz Savaşı'dır.

³²²Isoc 9, 56.

Helenler, Yunanistan tarihini on iki kitapta ele aldılar. M.Ö. 411'den yani Thukydides'in kitabını bitirdiği yerden, M.Ö. 394'e kadar olan kısım ise Knidos'un savaş tarihi oluşturur (bkz. Diod XIII 42, XIV 84). Bu eserin 1907 yılına kadar sadece birkaç parçası biliniyordu. 4. yüzyıldan kalma bir Yunan tarihçisinin papirüsü, B.P. Grenfell ve A.S. Hunt tarafından keşfedilmiş ve Oxyrhynkhus Papyri, V. cilt (1908), Eduard Meyer, Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff ve Georg Busolt tarafından Helenlerin bir parçası olarak tanınmıştır. Bununla birlikte, bu tanımlama Friedrich Blass, J. Bury, E.M. Walker ve çoğu M.Ö. 395'teki olaylarla ilgilenen ve önemli ölçüde Kratippos'a atfedilen parçayı bağlayan kısım, diğerleri tarafından tartışılmıştır³²³.

³²³https://en.wikipedia.org/wiki/Cratippus_of_Athens

4.2.Peloponnesos Savaşı'nın Sonucuna Etkisi

Peloponnesos Savaşı tam olarak 27 sene sürmüş ve pek çok kayıp, ekonomik sorun, felaketler, salgın hastalıklar ve ölümler yaşanmıştır. Tüm Yunanistan'ı etkisi altına alan bu savaş, aslında o dönemin önemli güçlerinden olan Atina ve Sparta'nın arasında gerçekleşen büyük çekişmeden kaynaklanan bir durumdur. Savaşın bazı dönemlerinde Atinalılar üstünlük kurarken, bazı dönemlerinde de Sparta'nın üstünlük kurması söz konusu olmuştur. Aslında Atina denizlerde üstünken, Sparta'nın ise sadece karada üstün olduğu aşıkardır. Ayrıca Perslerden alınan yardımlarda savaşın seyrini büyük oranda değiştirmiştir. Hem ekonomik anlamda hem de yeterli asker gücüne sahip olmayan Sparta, tek çareyi Perslerden yardım almakta bulmuştur. Bu sayede Peloponnesos Savaşı'nı uzun bir süre üstün götüren Sparta bu savaşın kazanan tarafıdır.

Fakat Persler bu yaptıkları yardım karşısında ağır isteklerde bulunmuşlar ve birçok Yunan kenti özgürlüklerini kaybetmiştir. Sparta'nın hegemonyası altında olan Atina'da bir fırsatını bulup Konon sayesinde Spartalılar ve Perslerin arasının açılmasını sağlamış ve Persleri kendi tarafına çekmiştir. Böylelikle Peloponnesos Savaşı'nın sonucuna büyük etki eden Knidos dolaylarında geçen deniz savaşı

meydana gelmiştir. Bu savaş, Mora Yarımadası'ndan sonra Ege Denizi'nde de Spartalı hegemonyasını sona erdirmiştir. Sonuç olarak Atina yavaş yavaş eski gücüne kavuşurken diğer Yunan kentlerinin de güvenini kazanmıştır. Sparta'da böylelikle kazandığı savaşın bir nevi kaybedeni durumuna düşmüştür.

5.SONUÇ

Peloponnesos Savaşlarının son aşamasında gerçekleşen Knidos Deniz Savaşı, bu savaşın süresine ve sonucuna etki eden önemli olaylardan bir tanesidir. Savaşın gidişatını değiştiren bu savaş, Sparta'nın Ege Denizi'ndeki üstünlüğünü sonlandırmış ve Atina'nın tekrar güç kazanmasına neden olmuştur. Bununla birlikte her ne kadar bu savaş Sparta'nın üstünlüğüne bir süre ara vermiş olsa devam eden süreçte Atina, Sparta ve diğer Yunan şehirlerinin bağımsızlıklarını kaybetmedeki durumuna engel olamamıştır. Bu deniz savaşında kaybeden tarafın komutanı Spartalı Peisandros iken kazanan tarafın komutanları ise Atinalı Konon ile Persli Pharnabazos'dur.

Antik kaynakların ifade ettikleri üzere bu deniz savaşı Knidos açıklarında meydana gelmiştir. Ancak tam savaşın geçtiği nokta ile ilgili antik kaynaklar sessizdir. Knidos'un topoğrafyası, savaşın geçtiği mevsim bu önemli deniz savaşının Knidos açıklarında, özellikle günümüzde yerel Bağlarözü mevki olarak isimlendirilen doğal koyda geçmiş olması muhtemeldir. Bu konu ile ilgili yapılacak kara ve su altı yüzey araştırmaları ile kesin yargıya varılabilecektir. Ancak mevcut koşullar içerisinde Sparta gemilerinin kaçış anında sahile çıkabilecekleri ve mürettebatın güvenliğe kavuşacakları yer olarak bu doğal koy oldukça uygun gözükmektedir.

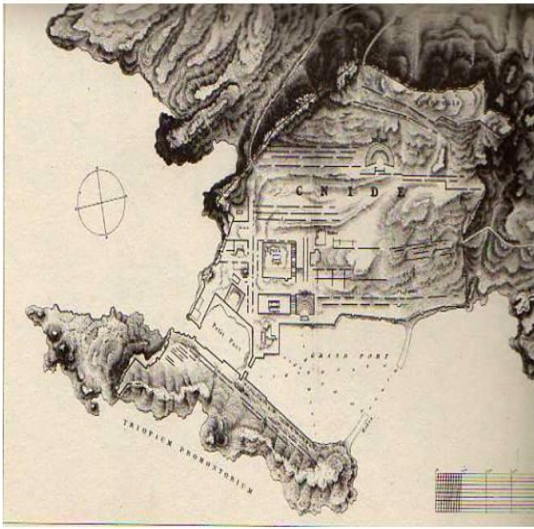
RESİMLER

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

Ağar 2007

B. Ağar, *Antik Çağda Deniz Gücü ve Önemli Deniz Savaşları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aristoteles

Aristoteles, *Atinalıların Devleti*, (çev. Ari Çokona), 2013.

Arrianus 2006

L. F. Arrianus, *İskender'in Seferleri*, İstanbul, 2006.

Bean 2000

G. E. Bean, *Eskiçağda Menderes'in Ötesi*, (çev. Pınar Kurtoğlu), İstanbul, 2000.

Diodorus

Diodorus, *Library Of History, Volume VI: Books 14 -15.19 (Translated by C. H. Oldfather)*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1954.

Doksanaltı vd. 2018

E. M. Doksanaltı – İ. Karaoğlan – D. O. Tozluca, *Knidos Denizlerin Buluştuğu Kent*, Ankara, 2018.

Herodotos

Herodotos, *Herodot Tarihi*, (çev. M. Ökmen, A. Erhat), 1983.

Mansel 2011

A. M. Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara, 2011.

Nepos 2016

C. Nepos, *De Viris Illustribus*,
İstanbul, 2016.

Sevin 2001

V.Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*
I, Ankara, 2001.

Thukydides

Thukydides, *Peloponnesos Savaşları*,
İstanbul, 2017.

Xenophon

Xenophon, *Hellenika* “Yunan Tarihi”,
(çev. Bilge Umar), 1984.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

<https://www.dicle.edu.tr/Contents/0cf3dc94-0357-48b7-9a7d-8fd0144ea3ea.pdf>,

Erişim Tarihi: 14. 05. 2019 Saat: 17.03

<https://worldarkeoloji.blogspot.com/2018/11/tum-yonleriyle-salamis-deniz-savas.html> Erişim Tarihi: 14. 05. 2019 Saat: 18.37

<http://www.antiktarih.com/2018/06/30/romanin-kartaca-savaslar-pon-savaslar/>

Erişim Tarihi: 14. 05. 2019 Saat: 21.16

<http://www.dicle.edu.tr/Contents/b356a8b0-43ee-4c9f-a33c-f50c463a5c77.pdf>

Erişim Tarihi: 14. 05. 2019 Saat: 15.24

<https://www.herkesebilimteknoloji.com/haberler/toplum/buyuk-savasci-kartacali-hannibalin-roma-seferi> Erişim Tarihi: 15. 05. 2019 Saat: 22.43

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/> Erişim Tarihi: 24. 01. 2018 Saat: 14.32

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Diod.+14.81.4&fromdoc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0084> Erişim Tarihi: 24. 01. 2018 Saat: 14.57

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0144%3Aspeech%3D9%3Asection%3D56> Erişim Tarihi: 24. 01. 2018 Saat: 20.11

https://en.wikipedia.org/wiki/Cratippus_of_Athens Erişim Tarihi: 11. 09. 2017 Saat: 22.08

<https://en.wikipedia.org/wiki/Theopompus> Erişim Tarihi: 11. 09. 2017 Saat: 00.13

Metin İçinde Kullanılan Diğer Kısaltmalar

Bkz.	: Bakınız.
Vd.	: Ve diğerleri.
M.Ö.	: Milattan önce.
M.S.	: Milattan Sonra
Km.	: Kilometre
Thuky	: Thukydides
Diod	: Diodorus
Xenop	: Xenophon
Aristo	: Aristoteles